

Міністерство освіти і науки України
 Національний технічний університет
 «Дніпровська політехніка»

Інститут електроенергетики
 Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеню бакалавра

студента Нурахмедова Ганна Григорівна (ПІБ)

академічної групи ФЛ-15-2

напряму 6.020303 «Філологія» (шифр)

спеціалізації _____

за освітньо-професійною програмою _____

на тему: Лексико-стилістична реалізація концепту “любов” у романі А. Ренд “Атлант розправив плечі”

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	доц. Нестерова О.Ю.			
розділів:				
Рецензент				
Нормоконтролер	ФЛ-15-2 Орел М.В.			

Дніпро
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО:завідувач кафедри
перекладу

_____ Введенська Т.Ю.

«_____» _____ 2019 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню бакалавра**студенту **Нурахмедова Ганна Григорівна** академічної групи **ФЛ-15-2**
(прізвище та ініціали) (шифр)напряму **6.020303 «Філологія»**

спеціалізації _____

за освітньо-професійною програмою _____

на тему: **Лексико-стилістична реалізація концепту “любов” у романі А. Ренд “Атлант розправив плечі”**

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 17.04.2019 № 626-л

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	теоретичні основи вивчення концепту «любов» у романі айн ренд «атлант розправив плечі»	25.12.18
Розділ 2	лексико-стилістична реалізація концепту «любов» у романі айн ренд «атлант розправив плечі»	01.05.19

Завдання видано _____
(підпис керівника) (прізвище, ініціали)**Дата видачі** 15 жовтня 2018**Дата подання до екзаменаційної комісії** 10 червня 2019**Прийнято до виконання** _____
(підпис студента) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «ЛЮБОВ» У РОМАНІ АЙН РЕНД «АТЛАНТ РОЗПРАВИВ ПЛЕЧІ»	6
1.1 Поняття «концепт» у сучасних дослідженнях	6
1.2 Особливливості аналізу концепту «любов»	16
1.3 Концепт «любов» в американській літературі.....	27
Висновки до 1 розділу.....	34
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ЛЮБОВ» У РОМАНІ АЙН РЕНД «АТЛАНТ РОЗПРАВИВ ПЛЕЧІ»	36
2.1 Філософія «об’єктивізму» у творчості Айн Ренд	36
2.2 Концепт «любов» і система цінностей у романі Айн Ренд «Атлант розправив плечі».....	46
Висновки до 2 розділу.....	57
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

ВСТУП

Ментальність – важливий показник культурно-історичної динаміки. Її формування залежить від традицій культури, соціальних структур і усього середовища життєдіяльності людини. Ментальність, з одного боку, є результатом культури і традицій, а, з іншого – сама виступає глибинним витоким розвитку культури. Будь-яка форма людської діяльності пов’язана із продукуванням смислів, що втілюються у концептах, поняттях, ідеях, трансформуючись у актуальний зміст мислення та досвіду народу.

Лінгвокультурний концепт як одиниця мовної картини світу відкриває шлях до найпотаємніших глибин нашої свідомості. Він уособлює в собі культурні цінності та світогляд будь-якого народу, які можливо реконструювати шляхом аналізу засобів вербалізації концепту. Незважаючи на численні дослідження, питання вивчення концепту через призму художніх творів й надалі залишається актуальним.

Актуальність нашого дослідження зумовлена збільшенням інтересу до культурного досвіду людей шляхом поглиблення знань про лінгвокультурний концепт у мовленнєвій комунікації.

Тому **тема** нашої роботи – «Концепт «любов» у романі Айн Ренд «Атлант розправив плечі».

Об’єктом дипломної роботи є концепт «любов».

Предмет роботи – специфіка реалізації концепту «любов» у романі Айн Ренд «Атлант розправив плечі».

Мета дипломної роботи – описати лексичні та стилістичні особливості реалізації концепту «любов» у романі Айн Ренд «Атлант розправив плечі».

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- проаналізувати теоретичну базу поняття «концепт»;
- визначити структуру концепту «любов», його ядро та периферію;
- описати концепт «любов» і специфіку його реалізації у романі Айн Ренд «Атлант розправив плечі».

Наукова новизна дипломної роботи полягає в аналізі основних засобів вербалізації концепту «любов» на основі роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі», що допоміг з'ясувати мовну картину світу американців ХХ ст.

Практичне значення дипломної роботи полягає тому, що її результати можуть бути використані у навчальному процесі вищих навчальних закладів при вивченні наступних дисциплін: лінгвокультурологія та міжкультурні комунікації.

Методи дослідження: аналіз (використовується при вивченні теоретичних джерел), описовий метод (застосовується при аналізі концепту), зіставний метод (дослідження концепту «любов» та концепту «love»), аналіз словникових дефініцій (виявлення змістовного мінімуму концепту «любов»).

Матеріали дослідження: лексикографічні джерела, лексика роману Айн Ренд «Атлант розправив плечі».

Основні матеріали дипломної роботи викладені у публікації «Концепт «любов» у романі А. Ренд «Атлант розправив плечі» у матеріалах X Всеукраїнської науково-технічної конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених "Наукова весна".

Структура роботи. Робота складається зі вступу, розділу 1 «Теоретичні основи вивчення концепту «любов» у романі Айн Ренд «Атлант розправив плечі» та трьох його підрозділів, висновків до розділу 1, розділу 2 «Аналіз концепту «любов» у романі Айн Ренд «Атлант розправив плечі» та двох його підрозділів, висновків до розділу 2, загальних висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «ЛЮБОВ» У РОМАНІ АЙН РЕНД «АТЛАНТ РОЗПРАВІВ ПЛЕЧІ»

1.1 Поняття «концепт» у сучасних дослідженнях

Лінгвокультурологія – це самостійна лінгвістична дисципліна, яка займає вагомe місце у сучасній дослідницькій парадигмі. Виникнення цієї науки припадає на кінець ХХ століття, та пов'язане з ім'ям видатного німецького вченого В. фон Гумбольдта, який ще у ХІХ столітті сформував засади для її розвитку у фундаментальній роботі під назвою «Про відмінності в будові людських мов і про вплив цих відмінностей на духовний розвиток людства», помітивши очевидний зв'язок між мовленням, мисленням та культурою народу [18]. Вчений стверджував: «Мова тісно переплетена з духовним розвитком людства і сприяє йому на кожному ступені його локального прогресу та регресу, відображаючи в собі кожен стадію культури». До того ж він вважав, що вона є уособленням світобачень, кожне з яких по-різному впливає на пізнання та почуття. У результаті цієї роботи мова починає сприйматися як відтворення життєдіяльності та мислення народу, а згодом утворюється новий напрям у лінгвістичних дослідженнях – лінгвокультурологія.

Лінгвокультурологія сформувалася на стику таких гуманітарних дисциплін: психології, філософії, лінгвістики, соціології, культурології, літературознавства, етнології, теорії міжкультурної комунікації та ін. Вона вважається комплексною наукою, що вивчає як мову, так і культуру шляхом аналізу процесів і явищ у ментальному світі людини, досліджуючи мовні одиниці, та надає цілісне уявлення про зв'язки мови та культури на рівні мови та мовленнєвої діяльності

індивіда [21]. В.В. Красних говорить: «Лінгвокультурологія – дисципліна, яка вивчає прояв, відображення і фіксацію культури в мові і дискурсі. Вона безпосередньо пов'язана з вивченням національної картини світу, мовної свідомості, особливостей ментально-лінгвального комплексу» [14]. Сьогодні увага багатьох науковців прикута до цієї науки, оскільки завдяки стрімкому прогресу ми можемо спостерігати появу нових парадигм у мовознавстві, що дозволяють вивчати набутий досвід під новим кутом, а також досліджувати особливості поведінки та культури інших народів. Її задача полягає у вивченні культурно-семантичного аспекту лінгвістики та впливу культури на формування концептів [43].

Концепт вважається базовою категорією лінгвокультурології, що міцно закріпилася у мовознавстві, хоча дотепер вчені не мають однозначного трактування для цього терміна. Крім того, він є предметом вивчення психології, філософії, когнітивної лінгвістики та інших гуманітарних наук як складова набутих людством знань про світ і власної свідомості. Природу концепту у вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці досліджували Дж. Лакофф, Ч. Філлмор, а також В. Колесов, О. Кубрякова, З. Попова, А. Потєбня, І. Стернин, Г. Токарев, Г. Слишкін та ін. Її можливо з'ясувати лише шляхом дослідження мови, оскільки її багатство визначається не лише багатством словникового запасу і граматичними можливостями, а й багатством концептуального світу, концептосфери, в якій формується національна мовна особистість, дух народу. «З усіх аспектів культури мова, без сумніву, першою досягла високих форм розвитку, і бездоганність, що властива їй, є обов'язковою передумовою розвитку культури у цілому» [3]. Отже, мову можна вважати ключем, що «відкриває для людини концепт як одиницю мисленнєвої діяльності та дає змогу користуватися ним» [17].

Таким чином, будь-яку мову у всіх її проявах та, в тому числі й у лінгвокультурній парадигмі, можна вважати унікальною та неповторною. На думку німецького мовознавця Л. Вайсгербера, «словниковий запас конкретної мови містить в цілому разом з сукупністю мовних знаків також і сукупність понятійних розумових засобів, якими володіє мовне співтовариство, і в міру того, як кожен носій мови вивчає цей словник, всі члени мовної спільноти опановують ці розумові засоби; в цьому сенсі можна сказати, що можливість рідної мови полягає в тому, що вона містить в своїх поняттях певну картину світу і передає її всім членам мовної спільноти». Тому, досліджуючи поняття концепту, необхідно також приділити особливу увагу поняттю мовної картини світу.

В. фон Гумбольдт писав: «Кожна мова утворює навколо народу свого роду сферу, яку треба залишити, щоб прийти в сферу іншого народу» [14]. Цією сферою і є мовна картина світу, глобальний образ, що являє собою основу світобачення, світовідчуття і реалізується в різноманітних формах людської поведінки, у значенні певних слів і висловів, тобто у мові. Якщо говорити точніше, то це сукупність знань про світ, відображених у лексиці, фразеології та граматики, які впливають на формування ставлення людини до навколишнього середовища.

О. Кубрякова зазначає, що «мовна картина світу – це проекція концептуальної системи нашої свідомості, куди входять концепти, які склались у процесі предметно-пізнавальної діяльності, та концепти, які було виокремлено з об'єднань значень, які повторювались у семантичних структурах слів» [9]. Тобто мовна картина світу містить в собі стереотипи, концепти та поняття, що зберігають реліктові уявлення людей про створення світу.

Термін «концепт» був відсутній у лінгвістичних словниках до 70-х рр. минулого століття. До цього часу його вживали виключно у філософії та математиці, але з кінця ХХ століття і донині концепт, переживши своєрідну

еволюцію, у лінгвістичних науках використовується настільки ж активно, як і у філософії [39].

Сьогодні існує безліч лінгвістичних підходів до розуміння та тлумачення поняття «концепт», але найчастіше його розглядають у лінгвокогнітивному та лінгвокультурологічному аспектах. Слід зазначити, що обидва підходи не є взаємовиключними. За словами В. І. Карасика, «ці підходи відрізняються векторами стосовно індивіда: лінгвокогнітивний концепт – це напрямок від індивідуальної свідомості до культури, а лінгвокультурний концепт – напрямок від культури до індивідуальної свідомості» [13]. Основними відмінностями існуючих концепцій є такі ознаки концепту, як суб'єктивність, неструктурованість, оперативність цієї ментальної категорії в когнітивній інтерпретації та об'єктивність, структурованість, глобальність і історичність в лінгвокультурологічній.

У «Словнику української мови» концепт визначається як «формулювання, загальне поняття, думка» [7]. «Новітній філософський словник» містить таке визначення: «Концепт – зміст поняття, його смислове наповнення в абстрагуванні від конкретно-мовної форми його вираження, що актуалізує відображену в понятті онтологічну складову цього поняття» [23]. «Словник іншомовних слів» О. Мельничука визначає концепт як: «1) В логіці – смисл знака (імені); 2) Загальна думка, формулювання» [7]. Для повноти інформації розглянемо тлумачення поняття «концепт» відомими спеціалістами та вченими, а саме: О. Кубрякова, Ю. Степанов, В. Карасик, І. Голубовський, Є. Прохоров, Х. Януш та ін.

О. Кубрякова, спеціаліст у галузі теоретичного мовознавства, стверджує: «Концепт – термін, що слугує для пояснення одиниць ментальних і психологічних ресурсів нашої свідомості й тієї інформаційної структури, що відображає знання й досвід людини; оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи й мови мозку, всієї картини світу, відображеної у психіці

людини. Поняття концепту – уявлення про ті змісти, якими оперує людина у процесах мислення і які відбивають зміст досвіду та знання» [15]. Дослідник також дотримується думки, що ця оперативна одиниця є цілком самостійною і окремою «сутністю» [15].

Ю. Степанов розкриває поняття «концепт» через призму культури, визначаючи його таким чином: «Концепт – це згусток культури у свідомості людини; те, у вигляді чого культура входить до ментального світу людини, і те, за посередництвом чого людина – звичайна, пересічна людина – сама входить до культури, а в деяких випадках і впливає на неї». Крім того, Ю. Степанов зазначає, що «в структуру концепту входить все те, що і робить його фактом культури – вихідна форма (етимологія), стисла до основних ознак змісту історії; сучасні асоціації; оцінки та ін.» [15].

Розглянемо також визначення В. Карасика, який розширив думку Ю. Степанова. Він класифікує концепти відповідно до сфер людської діяльності: «Концепти є первісними культурними утвореннями, які транслюються в різні сфери буття людини, зокрема у сфери переважно поняттєві (науку), переважно образного (мистецтво) і переважно освоєння світу через діяльність (побут, життя)» [26]. У своїй книжці «Мовне коло: особистість, концепти, дискурс» вчений пише, що «культурний концепт – це багатовимірне смислове утворення, в якому виділяються ціннісна, образна і поняттєва сторони», де образна сторона концепту включає в себе зорові, слухові, тактильні, смакові та нюхові характеристики предметів, явищ, подій, які відображені у нашій пам'яті та актуалізується у мові за допомогою концептуальних метафор, тобто метафоричної номінації; понятійна сторона концепту – це те, як концепт зафіксовано в мові, його значення, опис, структура, дефініція, порівняльні характеристики даного концепту по відношенню до інших концептів, що вербалізується через пряму номінацію та понятійні ознаки,

а ціннісна (інтерпретаційна) сторона концепту характеризує важливість цього психічного утворення як для індивіда, так і для всього мовного колективу, нерозривно поєднана із понятійним та образним компонентами [43].

І. Голубовський, український дослідник, стверджує: «Концепт – комплекс культурно детермінованих уявлень про предмет, певне культурно зумовлене ментальне утворення» [17]. Його колега В. Жайворонок також вбачає у концепті відбитки культури: «Мовна одиниця функціонує часто не просто як слово-номінація з одним чи кількома лінгвістичними значеннями, а як слово-концепт – вмістилище узагальненого культурного смислу (сенсу), що дає підстави уважати мовну одиницю культурним концептом» [17].

О. Кубрякова, В. Телія, О. Селіванова та інші, за словами У. Андрусіва, вважають, що «у концептах втілюються не лише поняття, але й знання людини про світ, певні асоціації, які викликає те чи інше слово, а також її особистісні переживання. Концепт, що народжується як образ у свідомості окремої людини, згодом абстрагується до різних уявлень і понять, узагальнюється і зберігається в культурній пам'яті етносу чи народу» [12].

Згідно з думкою Є. Прохорова, кожен лінгвіст вкладає своє розуміння у цей термін: «Концепт може бути представлений у мовній свідомості і в мовній картині світу; у художній картині світу і в окремому жанрі; концептом може бути і поняття, і каузальність, і певна емоція та ін.» [12].

Зауважимо, що вчені надають різні визначення терміну «концепт», але всі вони одностайні у тому, що він пов'язаний з мовою та культурними цінностями народу, які взаємодіють у свідомості людини. На думку В. Козловського «зародження концепту («перехід» слова у концепт) відбувається під час осмислення «факту» культури (у тому числі його оцінка) через свідомість людини». Свідомість

тут виступає «місцем розташування» концепту, мова – сферою його втілення, а культура – проекцією ментального характеру на культурні складові [33].

Проте, чи можна вважати терміни «концепт» та «поняття» рівнозначними синонімами? Різнобій думок щодо цього питання спостерігається вже не один рік. Насправді переклад слова «концепт» з латинської мови (*conceptus* – «поняття») помилковий, оскільки *conceptus* – дієприкметник, а його правильний переклад на українську мову «зачатий». Сьогодні значення слова «концепт як поняття» не зовсім відповідає тим смислам, якими воно наділялося раніше [28]. Так, у «Словнику української мови» термін «поняття» має два значення: «1) одна із форм мислення, результат узагальнення суттєвих ознак об'єкта дійсності; 2) розуміння кимось чого-небудь, що склалося на основі якихось відомостей, власного досвіду» [5].

За словами Ж. Краснобаєвої-Чорної, «поняття і концепт – явища того самого гатунку, що і значення слова, але розглядаються в іншій системі зв'язків: значення – в системі мови, поняття – в системі логічних відношень і форм, досліджуваних як у мовознавстві, так і в логіці» [16]. Однак Ю. Корнеєва не поділяє думку колеги, зауважуючи, що «концепти відрізняються від поняття складністю структури і ступенем їх суб'єктивного значення для кожної окремої людини».

В. Дем'янков вбачає ще одну принципову відмінність між термінами у їх способі творення: «Поняття – це те, про що люди домовляються, їх конструюють для того, щоб мати «спільну мову» при обговоренні проблем; концепти ж існують самі по собі, їх люди реконструюють тією чи іншою мірою (не)впевненості» [16]. На відміну від концепту, який увібрав у себе емоційну, експресивну, оцінну характеристики, поняття базується на суттєвих, істотних ознаках об'єкту, предмета чи явища. Воно прагне до об'єктивації, намагаючись усунути будь-яку суб'єктивність, що притаманна концепту.

Поняття статичне, а концепт – динамічний. Іншими словами поняття є нормативним, а концепт – варіативним. Поняття конструюють, концепт – реконструюють. Оперативність, актуальність, суб'єктивність концепту дозволяє науковцям у галузі лінгвокультурології зробити висновок, що концепт відображає один або кілька, будь-які, не обов'язково суттєві, ознаки об'єкта, що і відрізняє його від поняття [24].

Розглянемо також твердження Х. Януша, щоб остаточно переконатися у різниці розглянутих нами термінів. Дослідник у своїй роботі «Поняття і концепт. Критерії розрізнення» наголошує на тому, що «якщо не існуватиме мовної вербалізації поняття, то значить і саме поняття як таке не існуватиме, чого не можемо сказати про концепт. Адже словесна номінація не є обов'язковою умовою його існування» [28]. Не лише слово, а і сукупність мовних засобів не здатні повною мірою передати суть концепту, бо, він є результатом індивідуального пізнання та потребує комплексних засобів вираження, і до того ж, є об'ємним і не має чіткої структури. Виразити концепт повністю неможливо, як і неможливо зафіксувати усі мовні засоби його втілення [28], проте людству відомі деякі з них. Наведемо приклади: лексеми та фразеологічні одиниці, вільні словосполучення, речення, тексти і сукупності текстів [28].

Відсутність прямого мовного вираження концепту не вказує на його неіснування. Слід пам'ятати, що він є категорією мислення, яка здатна існувати без звертання до мовних засобів. З.Д. Попова і Й.А. Стерніна доводять це, проте беруть за основу дослідження не концепт, а концептосферу: «Концептосфера невербальна, вона існує в свідомості на основі універсального предметного коду автономно і не залежить від мовних засобів її об'єктивації» [28].

На думку В. А. Маслової, «концептосфера – це сукупність концептів, з яких, як з музичного полотна, складається світогляд носія мови» [13]. Концептосфера має

«ядро (когнітивно-пропозиційна структура важливого концепту), приядерну зону (лексичні репрезентації) та периферію (асоціативно-образні репрезентації)» [17]. Належність до тієї чи іншої «зони» визначається сприйняттям ознаки носієм мови. Якщо виходити з того положення, що концепти бувають національними та індивідуальними, то периферія відобразатиме індивідуальні концепти, а приядерна зона і ядро – загальнонаціональні і навіть універсальні [47]. Схожий розподіл пропонує Ж. Краснобаєва-Чорна: ядро концепту співвідносне зі словниковими дефініціями його вербалізаторів, а периферія – передовсім із асоціаціями [17]. Опис концепту – перерахування ознак зі зменшенням яскравості асоціацій від ядра до периферії. У концептосфері кожного етносу виділяють також ключові концепти (константи), що є більш стійкими та вагомими для національної культури, мовної особистості і для лінгвокультурної спільноти загалом.

Вчені висловлюють різні точки зору щодо структури лінгвокультурного концепту. Наприклад, на думку Ю. Степанова, структура концепту включає все, що перетворює його на факт культури: етимологію, історію у вигляді основних ознак змісту, уявлення, оцінки та ін. [21]. Учений зазначає, що концепт складається з шарів, кожен з яких є результатом культурного життя різних часів. Він містить наступні компоненти: основна, актуальна ознака – вагома для всіх носіїв мови і культури, що є засобом спілкування представників певного народу; додаткова, пасивна ознака – доступна для певної соціальної групи; етимологічна ознака або внутрішня форма – походження слова не простежується через зовнішню форму, тому і є найменш важливим для носіїв культури, однак, як зазначає вчений, інші ознаки є похідними від цієї [41].

Оригінальністю та різноманітністю відрізняються більше індивідуальні концепти, а не колективні, оскільки вони можуть містити неочікувані асоціації, оцінки, неділимі даною культурою чи соціальною групою (наприклад,

концептосфери вчених та людей мистецтва). Саме досвід окремих індивідів, що належать до даного соціуму, формує колективну свідомість. Однак, на думку І. Петрова, «єдність мови підтримується і зберігається завдяки існуванню єдиної для усього народу концептосфери, без якої спілкування із членами одного мовного (мовленнєвого) колективу було б неможливе» [3].

Відповідно до розвитку структури концепти поділяють на ті, що розвиваються (перебувають в активному ужитку, структура набуває нових ознак), і ті, що застигли (структура не поповнюється новими ознаками, що пов'язано передусім із зникненням реалій, внаслідок чого слово-репрезентант переходить з активного лексикону у пасивний).

Вчений О. Селіванова пропонує розрізнати концепти за параметром суб'єкта концептуалізації на ідіоконцепти (властиві свідомості окремого індивіда), узуальні (характерні для певної групи), етноконцепти (властиві всім представникам етнічної спільноти), загальнолюдські (відомі усьому людству та наявні у різних мовах) [17].

В. Маслова обґрунтовує поділ концептів на прості (представленні одним словом) і складні (словосполученням чи реченням) [50]. Також концепти можуть бути стійкими (мають у мові постійні засоби репрезентації, актуальні для мислення та комунікації, регулярно вербалізовані) та нестійкими (не мають закріплених засобів вербалізації, перебувають у нестабільному стані формування, глибоко особисті, вербалізовані рідко або зовсім не вербалізовані) [17].

Специфіка сприйняття і розуміння того чи іншого явища проявляється у внутрішній формі мовної одиниці. Ознака, покладена в основу номінації, вказує на те, що стало для мовної свідомості істотним, на той аспект у структурі явища, за допомогою якого можливо його цілісне розуміння. М. Піменова пише, що дослідження концептів проводиться у такий спосіб: вивчення лексичного значення і внутрішньої форми слова; визначення слів-синонімів слова; аналіз способів

здійснення концепту в мовній картині світу; виявлення способів концептуалізації, вивчення метонімії і метафор; подій, що відбувалися в часі і/або просторі, що передбачають наявність суб'єкта, об'єкта, часу, місця, мети і обумовленість певними причинами виникнення [21].

Отже, концепт збагачує свій зміст протягом тривалого часу разом з розвитком культури й людської свідомості. Подальші дослідження у цьому напрямку сприятимуть кращому розумінню комунікативної функції мови, мовленнєвої поведінки і людської особистості, що приховують в собі матеріальну і духовну самотність етносу.

1.2. Особливості аналізу концепту «любов»

Інколи серце бачить те, що очам не видно, тому любов вважають безцінним багатством, інтимним почуттям, що здатне вразити до глибини душі. Її оспівують, прославляють, а найголовніше – нею надихаються. Любов проявляється у винятковій прихильності до іншої людини, людської спільноти, якогось явища, ідеї, життєвої цілі, будь-чого, що викликає інтерес та жагу. Сердечну прив'язаність до своєї нації, народу, батьків, до рідного краю теж називають любов'ю. Без любові неможливо уявити нашу планету, оскільки вона породжує порядок та гармонію, утворює мир з хаосу, єдина є вічним двигуном людства, і все у Всесвіті пов'язане однією нею. Це почуття – одне з найважливіших у житті людини. Його широко досліджують у психології, а також воно знаходить своє відображення в мові, культурі, та є однією з основних моральних цінностей кожної нації.

Поняття любові знайоме кожному, але ми зрідка задумуємося про його походження та етимологію самого слова, а також зміни його значення у мові, що відбувалися впродовж багатьох років під впливом різних історичних чинників. Варто розуміти, що форми емоційного стану змінюються відповідно до змін історичних епох. У зв'язку з цим видозмінюється почуття любові, котре несе на собі і печать міжособових стосунків, і перетворення самої особистості як носія цього почуття, зміну її ціннісних орієнтацій, розвиток у ній певних якостей.

Концепт «любов», що віддзеркалює світогляд, соціальні і етнокультурні традиції носіїв конкретної мови, а також явища реальності, переживав своєрідну еволюцію відповідно. Згідно з роботою К. Некрасової та К. Тарновського «Еволюція уявлення про любов в історії філософії», в античні часи перевага віддавалася духовному аспекту любові. Сократ вбачає у цьому почутті прагнення людини до блага, цілісності шляхом позбавлення від недоліків внаслідок усвідомлення та сприйняття чеснот коханої людини. У середні віки на першому плані постає жертвна любов, яка наближає людину до пізнання Бога. Без любові людина являла собою неповноцінну, жалюгідну істоту. В епоху Відродження осмислення любові пов'язане з новим розумінням природи людської цінності в гармонії з божественним, що мали б доповнювати одне одного. Лише наприкінці XVIII ст. зароджується романтичне кохання. XIX-XX ст. характеризується пильною увагою до індивіда, прослідковується чітка диференціація божественної та земної любові [4].

Унаслідок перебігу історії та трансформацій домінантних на той час ідей, у концепті переважають елементи, що узагальнюють індивідуальні та колективні уявлення людини про дійсність, почуттєві образи. Концепт «любов» прийнято називати емоційним, оскільки він реалізується у мовному просторі будь-якого етносу. О.В. Липчанко зазначає, що «уявлення людини про внутрішній світ

утворюють в свідомості емоційну концептосферу, яка складається з системи мисленнєвих конструктів, що розвиваються – емоційних концептів» [14].

Емоційному концепту, як і будь-якому іншому, властива культурна обумовленість, яка виражається в тому, що він «породжується» в конкретній соціально-історичній ситуації, в конкретній етнічній спільноті. Трансформація емоційного поняття в емоційний концепт поєднується з набуттям оцінного досвіду концептом. Умовами ж утворення і подальшого існування концепту слід вважати такі важливі фактори, як спільна трудова діяльність людини та соціалізація особистості. Концептами можна не лише мислити, але й їх можна переживати.

Н.А. Красавський визначає емоційний концепт як «етнічно, культурно обумовлене, структурно-сміслове, лексично та/або фразеологічно вербалізоване утворення, що базується на певній понятійній основі і включає в себе, окрім самого поняття, образ та культурну цінність» [14]. Тобто емоційний концепт – це різновид культурного концепту, що зберігає всі його ознаки, але відрізняється додатковими емотивними, ціннісними та оцінними характеристиками, та є важливою складовою мовної картини світу, компонентами якої виступають емоційні уявлення, поняття та концепти.

Дослідження концепту – занурення у глибини мислення, пам'ять людини, що зберігає безцінний досвід. Як правило, предметом досліджень стає власне не почуття любові, а явища та асоціації пов'язані з цим почуттям. Жоден концепт не охоплює таку кількість культурних смислів та значень, як концепт «любов», оскільки він існував, існує і буде існувати завжди у тих чи інших проявах, незалежно від епохи.

Для розв'язку поставлених задач не існує єдиного підходу, що задовольняв би всі вимоги подібних досліджень. Варто почати з аналізу, який спрямований на виявлення змісту концепту, його синонімічного ряду та встановлення внутрішньої

форми, насамперед, на основі словникових дефініцій, тому ми проаналізуємо думки видатних науковців у галузі лінгвістики та визначення слова «любов» зазначеного у лексикографічних джерелах.

Український мовознавець В. Кононенко дотримується думки щодо комплексного характеру концепту «любов», оскільки у ньому відображуються філософські, релігійні, етнічні, психологічні та інші позамовні чинники. Цей факт ускладнює наше дослідження, але разом з тим забезпечує більшу платформу для роздумів та аналізу концепту з точки зору біологічного та духовного, особистого та соціального, інтимного та загального.

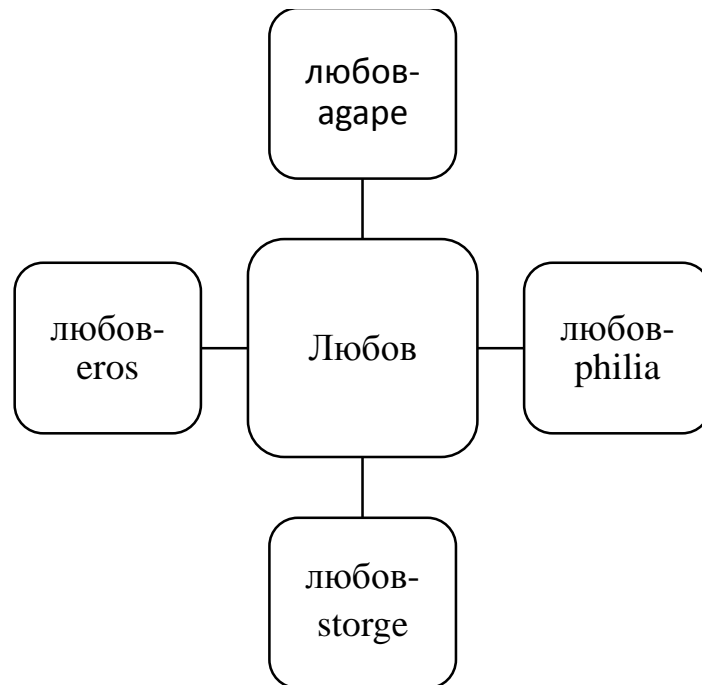

Рис. 1.1. Поняття любові у філософській картині світу

Філософська картина світу вирізняє чотири різні поняття почуття любові: любов-агапе (жертвна безкорисна любов, що визначається як самовіддача), любов-eros (закоханість, бажання фізичного володіння, що позбавляє здатності мислити адекватно), любов-storge (батьківська та синівська любов, що спонукає вірити і чекати, розуміти і прощати), любов-philia (дружня любов).

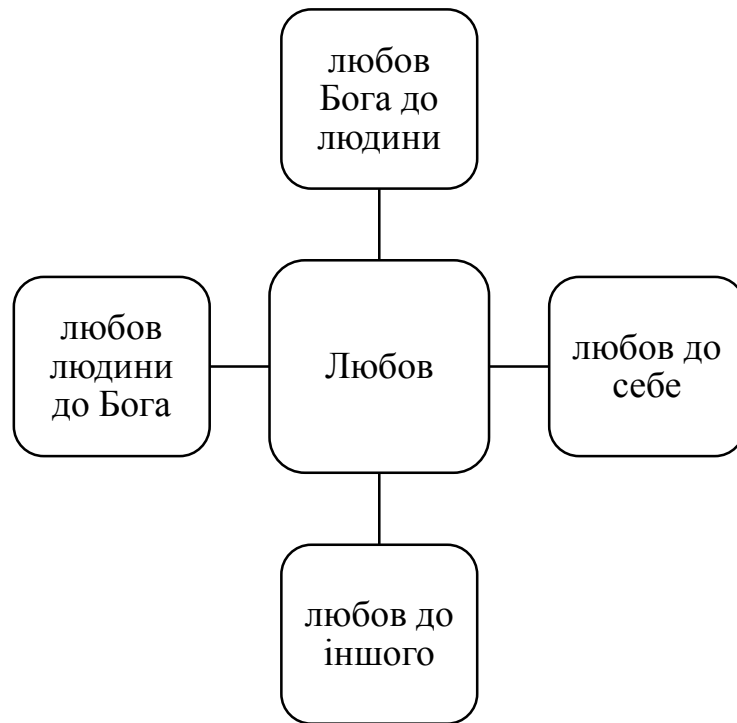

Рис. 1.2. Поняття любові у релігійній картині світу

У релігійній картині світу розрізняють любов Бога до людини (агаре), любов людини до Бога, до себе та до іншого. Вважається, що перша з них – любов Бога до людини – є джерелом і початком усіх інших [1]. За Божим задумом, світ залишився незавершеним. Завершити його – обов’язок кожної людини, а виконати його неможливо без любові, оскільки Бог є її найвищим проявом, тому лише через любов до Бога можна пізнати себе та інших. Любов в релігійній картині світу має якісні характеристики, втілює моральний ідеал та має вплив на людство.

У етнічній картині світу, за словами Н. Сав’як, концепт розглядається як «продукт культури певного етносу – тобто не просто ментальне утворення, а етноспецифічне ментальне утворення» [20]. Доречною є диференціація концептів відповідно до їх універсальних та специфічних ознак. Усвідомлення універсальних концептів представниками усіх етносів однакове (наприклад, концепт «любов», «добро», «душа» та ін.), оскільки вони являють собою певні сталі структури, та

мають загальнолюдську вагомість. Специфічні концепти знаходяться у тісному зв'язку з певною культурою. Вважається, що в них можна прослідкувати особливості менталітету тієї чи іншої національної спільноти, тому вони найчастіше стають об'єктами досліджень у галузі лінгвокультурології.

Проте ми іншої думки стосовно «універсальності» універсальних концептів, оскільки не може сприйматися концепт «любов» однаково у всіх етносах. Він формується здебільшого під впливом різних історичних чинників, закарбовує у свідомості різні образи та асоціації, та є відображенням історичного минулого та культури кожного етносу. Це зумовлює той факт, що представники різних культур можуть по-різному репрезентувати у мові навіть ті концепти, які на перший погляд здаються універсальними. До них відносимо і концепт «любов».

Російський лінгвокультуролог С. Воркачов вважає концепт «любов» найвищою та найфундаментальнішою цінністю для людини. Ба більше, на його думку, «любов – це єдина сила, що протистоїть ентропії – руйнуванню та припиненню руху самого життя» [20]. За словами вченого, концепт «любов» належить до числа високих духовних абстракцій, та становить одну з базових цінностей та благ, що виражають основні переконання, принципи та життєві цілі, формує колективну філософію та стоїть поруч із концептами «щастя», «віра» та «надія» [19]. Відзначимо, що використання концепту як власного імені також підтверджує його високу значимість у системі цінностей.

У академічному тлумачному словнику української мови визначення лексеми «любов» представлено таким чином: 1. Почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі; кохання (у 1 знач.); 2. Почуття глибокої сердечної прив'язаності до кого-, чого-небудь; 3. Інтерес, внутрішній, духовний потяг до чого-небудь [24]. Проте поняття любові не обмежене цими трьома тлумаченнями. Емоції

– це мова тіла, не пов'язана з інтелектом, тому слову, що означає емоцію, майже неможливо дати пряме лексикографічне тлумачення.

Зробимо етимологічний екскурс у книгу Ю. Степанова «Константи: Словник російської культури», щоб більш докладно розібрати значення лексеми «любов»: «Внутрішня форма цього контексту, тобто та, що виражена в словах любити, любов, далеко не з'ясована, суперечлива. Дієслово «любити» за своїм походженням і формою – каузативне, тобто означає «викликати в когось чи в чомусь відповідну дію, примушувати когось чи щось робити це» [19]. Внутрішня, мовна форма концепту «любов», за словами науковця, складається із трьох компонентів: а) взаємна подібність двох людей; б) «встановлення чи висловлювання цієї подібності дією»; в) здійснення цієї дії чи скоріше циклу» дій за «колоподібною моделлю», у якій «адресантом» та «адресатом» навпереміну є обидва учасники» [19].

Етимологічним підґрунтям лексем, що формують поняття «любов» є спільнослов'янський корінь *ljubъ, пов'язаний з індоєвропейським *leubh, що мав два значення – «заблукати, збитися зі шляху» та «бажати, жадати». Похідні слова від слова «любов» існують у всіх слов'янських мовах: біл. любоў, любіць, рос. любовь, любить, пол. lubić, чеськ. líbiti, верх.-луж. lubić («давати обітницю»), ниж.-луж. lubiš (так само), болг. любя («люблю»), серб. љубити/ljubiti, хорв. ljubav, ljubiti, словен. ljubiti. Споріднені з лит. liaupse («повага», «похвальна пісня») і liaupsinti («вихвалити»), прагерм. *leuba («любий», «приємний»), гот. liufs («любий», «приємний»), lubains («надія») і galaubjan («вірити»), дав.-верх.-нім. liob («любий», «приємний») і lob («похвала»), нім. lieb («любий», «приємний»), Liebe («любов») і liebe («люблю»), дав.-англ. leof («любий») і англ. love («любов», «люблю») і lovely («любий», «приємний»), дав.-інд. lubhyati («жадає») і lobhayati («збуджує бажання»), лат. libet і старолат. lubet, lubere («мені подобається»), алб. laps («бажаю, жадаю»), грец. λυπτα, «люпта» («гетера», «розпусниця») [36]. Як бачимо,

формування концепту у різних мовних картинах світу напряду залежить від культури та менталітету певного етносу. Дослідження етимології слова «любов» у слов'янських та германських мовах показало, що одні значення і сьогодні не втратили своєї актуальності та формують ядро концепту, а інші входять до лексико-семантичного та асоціативного поля любов.

У період формування основного лексичного складу української мови з'являється похідне від слова «любов» – «любити», тобто «відчувати прив'язаність, відчувати задоволення від чогось; любитися». Розглянемо синоніми слова «любити» для дослідження у подальшому лексико-семантичного та асоціативного поля імені концепту. «Синонімічний словник найуживаніших слів» Л. Полюги містить наступні твердження: «КОХАТИ кого (почувати, виявляти глибоку сердечну прихильність до особи іншої статі), ЛЮБИТИ, УЛЮБЛЯТИ [ВЛЮБЛЯТИ] розм., НАВИДІТИ діал.; УМИРАТИ [ВМИРАТИ] за ким, розм., ПРОПАДАТИ за ким, розм. (дуже сильно); СОХНУТИ за ким, розм. (страждаючи). - Док.: покохати, полюбити, улюбити [влюбити]. Пригадалася знов і така, що любила, та ніколи не казала, і знов друга, що казала багато, та не дуже влюбляла... (Марко Вовчок); Як лишився Славко у світлиці, то зважився на думку, що Кранцьовська його навидить (Лесь Мартович); Так, як він за Настусею, так за ним умирала сусідка Маруся (Ганна Барвінок); Максимиха добре знала, як її сестра пропадала за сусідським парубком (Н. Кобринська); - Він теж за Степкою сохне. Пісню про неї склав (М. Зарудний)» [7].

Ми визначили, що в українській мові існує ще одне слово близьке за значенням до любові, але не є тотожним йому – «кохання». Існують різні думки щодо зв'язку цих двох слів. Хтось вважає, що кохання – найвищий ступінь любові, інші відстоюють протилежну точку зору. Однак, варто запам'ятати, що «кохати – 1. почувати глибокі сердечні (романтичні) почуття до особи, здебільшого

протилежної статі. Приклади: «Так ніхто не кохав, через тисячі літ лиш приходять подібне кохання» (Володимир Сосюра); 2. плекати, вирощувати щось. Приклади: «Лукаш усе садовину ростив та кохав» (Марко Вовчок), «Доню моя, доню моя, цвіте мій рожевий! Як ягідку, як пташечку, кохала, ростила на лишенько...» (Тарас Шевченко)», а любити, згідно зі визначенням освітнього проекту «Мова – ДНК нації», – «почувати глибоку відданість, прихильність до когось, чогось, мати інтерес, потяг до чогось. Приклади: «Любіть Україну, як сонце, любіть, як вітер, і трави, і води...» (Володимир Сосюра), «Герентій любить пісню і сам уміє з душею співати» (Михайло Стельмах); 2. потребувати якихось умов для існування. Приклад: «Виноград любить, щоб коло нього ходили» (Михайло Коцюбинський)» [11]. Отже, почуття кохання направлене на особу протилежної статі, кохану людину, а почуття любові розповсюджується на близьких та рідних серцю людей, все живе і неживе довкола.

Особливість і специфіка української мови полягає в тому, що через певні обставини у мовній картині світу виникло подвійне тлумачення інтимних стосунків. Провівши культурологічне дослідження «Теорія українського кохання», М. Томенко зазначив, що поняття «кохання-любові» у мовно-культурній картині світу українців сприймалися і тлумачилися по-різному відповідно до певного періоду у часі, подій та регіонів країни [18]. Дослідник використовує порівняльний аналіз двох одиниць, щоб виявити їх подібність та відмінність: «кохання характеризується поетичним та ірраціональним змістом стосунків; почуттєвістю та романтизмом як невід’ємними рисами. Статеві стосунки ніколи не були домінантою в коханні, хоча завжди мали неповторне і загадкове звучання. Кохання – це самозречення, це принесення себе в жертву своїм почуттям і пристрастям; любов – взаємопідтримка, прагнення щонайперше допомогти, а вже потім – отримати щось для свого духовного життя, а отже, для себе. Любов характеризує більш сталі стосунки, що,

як правило, формалізуються в подружнє життя. Любов не втрачає почуттєвості, хоча вже й не має стану поетичної закоханості. Кохання – це таємниця, а любов – це ключ від неї. Кохання закінчується тоді, коли втрачається його загадковість і неповторність» [18]. Почуття зосереджені передусім у серці людини, тому саме воно має символічне значення любові як центру світла і щастя, емоцій та переживань.

Більшість лексем на позначення кохання сформувалися в українській мові XVI – XVII століть, любові – у києворуській XI – XIV. Цю тему досліджував С. Торба у роботі «Вербалізація емоційного концепту «любов» у мовній картині світу українця XVI – XVII ст.» [25]. За основу було взято вивчення лексики на позначення поняття «любов» у староукраїнській літературній мові та києворуській. Суттєве інформативне значення для аналізу та опису концепту мають також паремії, у яких віддзеркалено культурні цінності народу, що за своєю природою є певними соціальними нормами, еталонами поведінки людини у суспільстві. Дослідник ще раз підтвердив, що поширене нині розуміння слова «любов» не лише в українській, а й у більшості мовних картин світу, значною мірою зумовлене християнською ідеологією, відповідно до якої таке почуття було найвищою чеснотою.

Концепти «любов» та «кохання» все частіше стають об'єктами лінгвістичних досліджень. Вони існують у свідомості українців як складне ментальне утворення, що складається з різнопланових уявлень про ці два почуття. Проте слід також дослідити поняття любові і в англійській картині світу, порівняти концепти «любов», «кохання» та концепт love.

Глумачний словник Cambridge Dictionary Online дає наступні дефініції лексеми love: 1. «the feeling of liking another adult very much and being romantically and sexually attracted to them, or strong feelings of liking a friend or person in your family: Maggie asked me to send her love to you and the kids (= tell you that she is

thinking about you with affection); 2. a person that you love and feel attracted to: He was the love of my life; 3. used as a friendly form of address: You look tired, love; 4. used before your name at the end of letters, cards, etc. to friends or family: See you at Christmas. Love, Kate; 5. strong liking for: I don't share my boyfriend's love of cooking» [30].

Розглянемо також дефініцію та синоніми слова love у словнику Merriam-Webster Thesaurus: «1. a feeling of strong or constant regard for and dedication to someone: Her love for her children was truly selfless; 2. a person with whom one is in love: She is the love of my life; 3. positive regard for something: A love of chocolate, which I will pay anything to indulge; 4. a brief romantic relationship: he refused to discuss past loves» [30]. Синоніми affection, attachment, devotedness, devotion, fondness, passion вживаються у значенні сильного почуття та прив'язаності до когось; beloved, darling, dear, flame, hon, honey, sweet, sweetheart, sweetie, sweetie pie, truelove – у значенні звертання до коханої або близької людини; appetite, fancy, favor, fondness, like, liking, love affair, partiality, preference, relish, shine, taste, use – у значенні схвалення, відчуття позитивних емоцій щодо предмету або явища; affair (also affaire), amour, fling, love affair, romance – у значенні несерйозних, недовготривалих, можливо, випадкових зустрічей та стосунків з особою протилежної статі [30].

Так, прослідковуються несуттєві відмінності у поняттях любові/кохання в українській мові та love в англійській. До спільного розуміння властивого як носіям української, так і англійської мов віднесемо: звертання почуття потягу до представника протилежної статі, прив'язаності та близькості (концепт «кохання»), зацікавленості до якої-небудь діяльності (концепт «любов»). Відмінним є те, що частина значень наведених англійським тлумачним словником хоч і збігається з українським варіантом, але не виділяється ознака самовідданості любові притаманної українському народу та культурі.

1.3. Концепт «любов» в американській літературі

Історія створення, побудови та формування держави впливає на розвиток літератури того чи іншого народу. Американська література не є винятком. США зарекомендувала себе як велика, потужна та перспективна країна, яка приваблює людей в усьому світі, оскільки вона є осередком великих можливостей. Сьогодні США – це найбільша країна світу за чисельністю та різних за походженням мігрантів, що впродовж багатьох років створювали власну культуру, традиції та літературу відповідно. Вона подарувала світу таких відомих класиків як Рей Бредбері, Едгар По, Марк Твен, Джек Лондон, Ернест Хемінгуей, Стівен Кінг та багатьох інших. Цікавим є той факт, що формування країни припадає на XVII ст., а літератури ще пізніше – XIX ст.

Літературі США довелося пережити усвідомлення оманливості власної країни, сягнути трагізму, соціалістичного реалізму, модернізму. Проте вона широко розвивалася, набувала популярності та збільшувала свою аудиторію. Розглянемо докладніше історичне формування літератури США. Відомо, що американська література довгий час перебувала у залежності від Європи, орієнтуючись на її жанри та мотиви. Письменники того часу вбачають у ній музу, роблять її головною темою власної творчості. Згодом у суспільстві з'являється поняття «американської мрії» (утопічна доктрина про те, що завдяки наполегливості, таланту та вірі можна досягти висот), хоча письменники поширюють чисельні твори, у яких стверджують протилежне, вони розчаровані.

Література США остаточно виокремилася з англійської літератури у XIX ст. У цей період з'явилися американські романтики, творці національної літератури, задача яких полягала у формуванні морально-етичних цінностей молодій нації. Ідеал був далеким від дійсності, тому високоморальні ідеї зазнають поразки, оскільки буржуазія поступово проникає в усі куточки країни. У американському романтизмі починають переважати драматичні, іноді трагічні мотиви усвідомлення людського буття, прослідковується відчуття трагізму, недосконалості світу і людини [4]. Громадянська війна теж залишила свій слід в історії літератури США. На межі XIX-XX ст. в американській свідомості відбуваються серйозні зміни, що були пов'язані, перш за все, зі змінами в розвитку соціальної структури суспільства, з перетворенням Америки на індустріальну державу. Зміни в стилі та укладі життя людей не могли не позначитися і на змінах у їх соціальній психології.

Американці пройшли непростий, тернистий шлях, щоб стати тією могутньою, високорозвиненою, економічно стійкою державою, а найголовніше – згуртованою, що є найголовнішою запорукою їх успіху. Вони мають сукупність історично обумовлених цінностей, що об'єднують їх у єдину країну. Американський соціолог Даніель Янкелович назвав основні: свобода у всьому, рівність перед законом, рівність можливостей у ринкових умовах, справедливість оплати праці, досягнення успіху як результат тяжкої праці, патріотизм, демократія, особлива місія Америки, турбота не лише про рідних, а й про громаду, релігія та удача.

Як бачимо, почуття любові не становить одну з основних цінностей американців, проте теж не позбавлене уваги. Американці мають особливе ставлення до цього почуття у порівнянні з європейцями. В Європі його формування відбувалося під впливом філософії Платона і Аристотеля, творів середньовічних теологів, поезії трубадурів, любовної містики французьких і німецьких романтиків. Для американців цей тривалий і багатовіковий вплив історії Європи на свідомість

та почуття народів – незвідана книга. Їх література не знала ідеї платонічного еросу, духовну любов ренесансного неоплатонізму, вишуканою куртуазної любові, засвідченої у європейській літературі нового часу. Можливо через це культурі американців не притаманне відчуття чарівної дії електричного розряду, що відбувається під час дотику до руки, волосся чи губ об'єкту симпатії чи навіть любові, за словами мігранта, мешканця Брукліна [23].

Французький журналіст Россі де Сталь, зазначав, що «Америка – єдина країна в світі, де любов – загальнонаціональна проблема. У жодній іншій країні відносинам між чоловіком і жінкою не приділялося стільки уваги. У жодній іншій країні не турбуються про те, що ці відносини далеко не завжди приносять щастя. Концепція любові, яка панує в Америці, близька до ідеї демократії. Любов прекрасна і в житті немає нічого, що було б краще її. Але подібно до демократії, любов зрідка заявляє про себе і американці відчувають потребу у прийнятті заходів з цього приводу. Кожен американець прагне до того, щоб любов, як і демократія, добре функціонувала» [27]. Тому щорічно в США видається величезна кількість практичних посібників, в яких містяться поради з найрізноманітніших питань. У них ви не знайдете міркувань про те, як народжується любов, які види її бувають, як вона пов'язана з ревностями або ніжністю, як про це писали Стендаль чи М. Пруст, проте вам запропонують велику кількість практичних методів, гарантуючи, що якщо ви будете їм слідувати, то обов'язково досягнете повної гармонії і взаємного щастя в любові.

Американські письменники подарували світові видатні твори, у яких можна прослідкувати розвиток почуття любові у її різних формах та проявах. До їх числа входить роман «Звіяні вітром» Маргарет Мітчелл, у якому автор досліджує глибину людських пристрастей; «Провина зірок» Джона Гріна, де любов стає п'яним знеболювальним; «Історія одного кохання» Еріка Сігела, що віддзеркалює трагізм

любові у серці головного героя; автобіографічний роман «Прощавай, зброе!» Ернеста Хемінгуея, у якому маємо змогу спостерігати за розвитком двох сюжетних ліній – жорстокої війни та щирого кохання; «Великий Гетсбі» Френсіса Скотта Фіцджеральда, де автор змальовує світ, у якому право на любов має свою ціну.

Художній текст, згідно з Ю. М. Лотманом, – певна модель світу, зразок мовної комунікації, закодоване повідомлення мистецтва, що має властивість перетворюватися у моделюючі системи. У нашій свідомості текст сприяє виникненню чисельних асоціацій та когнітивних структур, що накопичують у собі набутий людством досвід.

Анна Пайдзінська і Ришард Токарський стверджують, що художні тексти містять цінний, інколи основний матеріал для дослідників, які намагаються відтворити системи понять, зафіксованих у мові. Доказом цього є наступні твердження:

а) різноманітне творче використання мови полегшує спостереження над певними уявленнями про світ і його «вписаними» елементами в конкретну мову;

б) художні тексти допомагають перевірити явища, встановлені на підставі кодових загальноприйнятих фактів;

в) художні тексти можуть бути істотним доповненням загальноприйнятих фактів: можуть не тільки звертати увагу дослідника на певні аспекти мовної картини світу, вирізняючи або підтверджуючи певні явища, які можна було б виявити під час аналізу давно зафіксованих елементів, а також дозволяють виявити наступні семантичні трансформації слова, втрачені або непомітні в загальнонаціональній мові, і безперервно надають докази смислової відкритості мовних висловлювань [22].

Отже, художній текст репрезентує й індивідуальний світ окремого автора, окремого твору, і мовотворчість певного історичного періоду, певної епохи та

регіону, в якому проживав письменник. Художній текст може бути використаний у реконструкції мовної картини світу. Це не тільки стає важливим для семантичної структури твору, але водночас відбиває спосіб мислення, властивий певній мовній спільноті. Саме завдяки аналізу поетичних текстів можна більш ефективно дійти до семантизованої форми мови, семантичних смислів, закодованих у морфології та синтаксисі, тобто до образу світу, що розкривається через граматичну систему. Через мову художніх творів, відбір зображальних засобів із загальнонаціонального мовного фонду та їх художнє осмислення розкривається і мовна особистість письменника, його світогляд, духовні цінності, уявлення про добро і зло, прекрасне і потворне, справедливість, смисл історії й призначення людини тощо.

Аналіз сучасних любовних романів США показав, що американці здебільшого сприймають любов як річ або предмет (35%), хоча також існує думка, що любов вічна і істинна (20%). Прослідковується думка, що від любові нікуди не сховатися, вона приходить сама по собі (13% контекстів). 7% контекстів говорять нам про те, що любов приносить людям нещастя, змушує страждати. 2% контекстів говорить нам про те, що любов очевидна, її неможливо приховати, а в 4% контекстів виділяється ознака того, що любов позбавляє людину розуму [29].

Контекст відіграє значну роль у набутті словом того чи іншого значення в тексті. Дослідження концепту love на матеріалі роману «Історія одного кохання» Е. Сігала показало, що розглянутий нами концепт має різні засоби реалізації (як лексеми, так і словосполучення) [2]. Концепт love представлено двома семантичними блоками: Love / Affection (a deep and tender feeling of affection to a person) і Love / Romantic (a strong, affection of one person for another, based on sexual attraction) [2]. Семантичні блоки представлені семантичними групами слів і словосполучень, об'єднані спільною семантичною ознакою. Семантичні групи в

свою чергу представлені найменшими одиницями – лексемами і словосполученнями.

Любов у романі представлена глибоким ніжним почуттям, що викликає потребу людини у піклуванні та спілкуванні з коханою людиною. Спираючись на когнітивну теорію соціуму, можна зробити висновок, що подібна репрезентація концепту love властива не тільки баченню автора художнього твору, але і всієї американської лінгвокультури, оскільки роман Е. Сігала «Love Story» є одним з найяскравіших романів ХХ століття і найбільш точно відображає мовну дійсність того часу.

Репрезентація концепту love в американській лінгвокультурі початку ХХ століття також прослідковується у новелах О. Генрі, а саме: «A Service of Love», «The gift of the magic», «The Romance of a busy Broker». Одним з важливих аспектів реалізації концепту love на матеріалі аналізованих художніх творів є жертвність. Лексичні одиниці, що вербалізують цей феномен, були виділені в семантичну групу Love / Sacrifice. У новелі «A Service of Love» фраза «When one loves one's Art no service seems too hard» повторюється шість разів, що дає підстави вважати її лейтмотивною. Лексема «service» у розглянутому контексті вказує на здатність героя жертвувати собою заради коханої людини, служити їй. Всупереч поширеному стереотипу, твори О. Генрі показують те, що чоловіки і жінки рівною мірою здатні жертвувати собою заради одне одного [4].

У всіх досліджуваних творах О. Генрі прослідковується тенденція героя після освідчення в коханні героїні пропонувати свою руку та серце. Також ймовірний зворотній порядок дій. Лексема marry і її деривати married, marriage, а також лексема wedding, є одними з найбільш частотних мовних одиниць, що вербалізують концепт love у творах письменника. З цього випливає, що в американському суспільстві початку ХХ століття існував певний соціальний протокол, який вимагав

вищезазначеного розвитку подій від закоханих. Минуло 100 років, а почуття любові донині залишається головним фундаментом для побудови родини.

Американська дослідницька організація Pew Research Center рік тому провела опитування, щоб з'ясувати, чому американці одружуються. Згідно з отриманими даними, любов посіла перше місце. Приблизно 9 з 10 опитуваних вважають це почуття найвагомішою причиною для укладення шлюбу. Йому поступається фінансова стабільність, отримання легальних прав та переваг, а також бажання завести дитину та багато іншого [29].

Висновки до 1 розділу

Було проаналізовано теоретичні питання дослідження поняття концепту «любов» в українській та англійській мовах на матеріалі лексикографічних джерел та американської художньої літератури. Нам вдалося виявити, що концепт – базова категорія лінгвокультурології, науки, що вивчає прояви та відображення культури у мові через аналіз процесів і явищ у ментальному світі людини. Варто зазначити, що саме мова є тим унікальним джерелом знань, що містить в собі чисельні відбитки культури того чи іншого народу, а також формує певну концептуальну систему нашої свідомості, мовну картину світу.

Ми розглянули природу концепту у вітчизняній і зарубіжній лінгвістиці на основі досліджень В. Красних, Л. Вайсгербера, О. Кубрякової, В. Карасика, О. Мельничука, І. Голубовського, Є. Прохорова, Х. Януша, У. Андрусіва, Є. Прохорова та В. Козловського. Кожен вчений висуває власне тлумачення терміну, але всі вони одностайні у тому, що концепт формується у свідомості людини та пов'язаний як з мовою, так і з культурою будь-якого етносу чи народу. Часто термін «концепт» ототожнюють з поняттям, проте це не зовсім правильно, хоча багато вчених переконані у зворотному. Вагомим аргументом є те, що концепт – все ж результат індивідуального пізнання, а поняття прагне до об'єктивації, намагаючись усунути будь-яку суб'єктивність. Вчені висловлюють різні точки зору і щодо структури та класифікацій лінгвокультурного концепту.

Особливої уваги приділено концепту «любов» та дослідженню його етимологічного підґрунтя. Також було проведено порівняльний аналіз понять «кохання», «любов» та «love» у мовно-культурній картині світу українців та американців. Ми дослідили еволюцію цього почуття від античних часів до сьогодні,

розглянули його відображення у філософській, релігійній та етнічній картинах світу.

У результаті проведеного дослідження було також встановлено, що художній текст відбиває культуру та спосіб мислення, властивий певній мовній спільноті, накопичує у собі набутий людством досвід. Аналіз концепту love на матеріалі роману «Історія одного кохання» Е. Сігела та новел О. Генрі є тому підтвердженням.

Жоден концепт не охоплює таку кількість культурних смислів та значень, як концепт «любов», оскільки він завжди буде існувати у тих чи інших проявах, незалежно від епохи.

РОЗДІЛ 2.

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ЛЮБОВ» У РОМАНІ АЙН РЕНД «АТЛАНТ РОЗПРАВИВ ПЛЕЧІ»

2.1. Філософія «об'єктивізму» у творчості Айн Ренд

Бібліотека Конгресу США провела соціологічне опитування, намагаючись визначити, яка книга найбільше вплинула на свідомість американців. Перше місце зайняла Біблія, а друге – книга «Атлант розправив плечі», яку написала Айн Ренд. Бачення людини та філософія життя на землі змінили тисячі життів шанувальників творчості письменниці, а також сприяли поширенню впливу філософської течії об'єктивізму на культуру Америки. Щорічно в світі видаються понад півмільйона примірників її книг, а загальна кількість досягла 25 мільйонів.

Айн Ренд все життя прагнула писати, проте її ідеї не завжди сприймалися однозначно. Її перший, частково автобіографічний, роман «Ми, живі» протягом років відхилявся видавництвами. Він – своєрідний публічний виступ письменниці проти комунізму. Автор хотіла відкрити очі усьому світові на справжнє життя у СРСР, проте після публікації його так і не було визнано американською інтелігенцією.

Справжній успіх письменниці приніс роман «Джерело». Головного героя, архітектора Говарда Рорка, автор зобразила в образі ідеальною людини, що втілювала ідею переваги індивідуалізму над колективізмом. Книжка залишалася бестселлером впродовж двох років та принесла її автору широке визнання.

Перший рядок роману «Атлант розправив плечі» Ренд написала у 1946 році. Почався він із фрази: «Хто такий Джон Голт?», – а потім письменниця витратила дванадцять років на те, щоб відповісти на це питання в філософському діалозі. Щоб

написати знамениту промову Джона Голта по радіо, знадобилося два роки, а довжина цієї промови – п'ятсот тисяч слів. Героєм книги стала «людська свідомість», яку було показано крізь призму головного героя Джона Голта, фактично він був альтер его Ренд. Вона говорила: «Кожна людина вільна піднятися настільки високо, наскільки дозволяють їй її бажання і здібності; але тільки її власне уявлення про межі свого розвитку визначає ці межі».

Ідея, що лягла в основу книги – порівняння підприємців з героєм давньогрецьких міфів Атлантом, який тримав на своїх плечах земну кулю. Саме підприємцям Айн Ренд відводить основну роль у розвитку економіки країни і суспільства в цілому, і вважає, що вони є двигунами прогресу. У романі письменниця намагається передати, що може трапитися з суспільством, якщо атлант розправить плечі – суспільство почне втрачати робочі місця, буде скорочуватися виробництво і зростатиме соціальна напруга. Хотілося б звернути увагу, що у книзі автор вихваляє справжніх підприємців, які створили і розвивали свою справу самостійно, а не захоплювали чужі бізнеси кримінальним шляхом. Це історія про світ майбутнього, у якому вся земна куля, за винятком Америки, потрапила під владу диктаторів. Америка ж поступово потрапляє під вплив ідей, де самопожертва є благородною, захист власних інтересів – це зло, а виробники і бізнесмени мають моральний обов'язок служити на благо суспільства.

Роман «Атлант розправив плечі» – головна книга, найбільше досягнення і остання робота Айн Ренд, у якій закладені основи моралі, метафізики, епістемології, політики та економіки. Автор розуміла, що спочатку має визначити філософські принципи, на яких побудує образи головних героїв роману у жанрі наукової фантастики, сформулювати своєрідну «філософію для життя на землі», яку назвала філософією об'єктивізму. Вона писала:

«My philosophy, in essence, is the concept of man as a heroic being, with his own happiness as the moral purpose of his life, with productive achievement as his noblest activity, and reaction as his only absolute» [31].

Об'єктивізм – інтегрована система думки, що визначає абстрактні принципи, в основі яких моральна мета життя будь-якої людини – переслідування власного щастя. Назва «об'єктивізм» походить від ідеї про те, що людські знання та цінності об'єктивні. Тобто, вони не є штучно створеними кимось, а визначаються природою реальності, яку можливо досягнути лише розумом.

Ідеальна людина за Ренд – це будь-який людина, що розумно визначає свої цінності, досягає їх і завжди слідує їм. Така людина прагне досягти свого особистого щастя, не жертвуючи собою заради інших і не приймає жертву заради себе від інших. Вона чесна, незалежна, егоїстична та самодостатня, розраховує лише на свої сили і свій розум, і працює заради задоволених власних раціональних інтересів.

Айн Ранд закликала людей бути егоїстичними, проте не діяти бездумно. Егоїстичність, у філософії письменниці, полягає у принципах, сформованих наступним чином:

- слідуйте розуму, а не примхам чи вірі;
- працюйте над досягненням мети та покращуйте продуктивність;
- досягніть самоповаги;
- переслідуйте своє власне щастя як найвищу моральну мету;
- сприяйте успіху, розглядаючи інших людей як індивідуумів, торгуйте цінностями.

Об'єктивізм бере свій початок:

1. У метафізиці. Реальність, зовнішній світ існує незалежно від людської свідомості, чийось спостережень, переконань, відчуттів, бажань чи страхів. Це

означає, що $A \in A$, що факти є фактами, що речі є такими, якими вони є. Завданням людської свідомості є прийняття реальності такою, яка вона є, а не її створення. У філософії Ренд реальність існує як об'єктивний абсолют, де немає місця для наших бажань та прагнень. Але наша здатність до мислення дає нам можливість розуміти реальність і робити вибір, використовуючи власні знання для створення чогось нового.

«To grasp the axiom that existence exists, means to grasp the fact that nature, i.e., the universe as a whole, cannot be created or annihilated, that it cannot come into or go out of existence. Whether its basic constituent elements are atoms, or subatomic particles, or some yet undiscovered forms of energy, it is not ruled by a consciousness or by will or by chance, but by the Law of Identity. Nature is the metaphysically given – i.e., the nature of nature is outside the power of any volition», – Айн Ренд.

Таким чином, об'єктивізм відхиляє будь-яку віру у надприродне, а також будь-які твердження про те, що індивіди або їх групи утворюють та живуть у власній реальності.

2. У епістемології. Людина здатна повністю усвідомлювати факти реальності. Розум володіє здатністю ідентифікувати і інтегрувати матеріал людських почуттів. Він єдиний є засобом отримання знань. Необхідно сприймати розум як абсолют. Це означає: приймати всі факти, у всіх сферах, на роботі або вдома, у бізнесі чи в любові, незалежно від того приємні вони чи ні. Мета епістемології полягає в тому, щоб навчити нас, як мислити концептуально та як формувати і слідувати принципам. Наш основний вибір у житті – «думати чи ні». Ренд стверджує, що необхідно відкинути емоції, віру або будь-яку форму авторитаризму як провідників у житті. Мислення є єдиною основною чеснотою людини, з якої слідує усе інше. Корінь зла полягає у тому, що ми навмисно припиняємо жити свідомо, відмовляємося від мислення. Це не сліпота, а відмова бачити; не необізнаність, а

відмова знати. Ваш розум розсіюється, уникаючи відповідальності за судження – А не буде А до тих пір, доки ви не визнаєте правду.

Таким чином, містика та скептицизм суперечать філософії об'єктивізму, оскільки містика визнає віру або почуття засобами пізнання, а скептицизм стверджує, що визначеності не існує.

3. У людській природі. Людина за своєю природою раціональна. Розум є її основним засобом виживання, але його здатності залежать лише від індивіда. Людина – це істота вольової свідомості. Те, що ви називаєте своєю душею або духом, є вашою свідомістю, а те, що ви називаєте «вільним бажанням», – це свобода вибору вашого розуму мислити чи ні, що визначає ваше життя і характер.

Таким чином, об'єктивізм заперечує будь-яку форму детермінізму згідно з яким людина – це жертва сил, котрі знаходяться поза її контролем (наприклад, Бог, доля, виховання, гени або економічні умови).

4. У етиці. Чому людина потребує моралі? Типова відповідь полягає в тому, що ми повинні навчитися заперечувати наші власні інтереси і щастя для того, щоб служити Богу або іншим людям – і етичні принципи навчить нас робити це. У цьому полягає теорія альтруїзму. Відповідь ж Ренд радикально відрізняється. Мета моралі, стверджує вона, полягає в тому, щоб навчити нас визначати наші власні інтереси, зрозуміти, що приносить нам щастя.

«Man has no automatic code of survival. His senses do not tell him automatically what is good for him or evil, what will benefit his life or endanger it, what goals he should pursue and what means will achieve them, what values his life depends on, what course of action it requires», – говорить Айн Ренд.

Людина повинна сама обирати, як їй діяти, визначати власні цінності та цілі з огляду на те, що їй потрібно для того, щоб досягти, зберегти, виконати і насолодитися цією кінцевою цінністю, власним життям. Головне – правильне

тлумачення цінностей і незмінний вектор дій. Основною чеснотою людини є раціональність, а її трьома фундаментальними цінностями виступають розум, мета та почуття власної гідності. Кожна людина – вже завершене самостійне ціле. Кожен повинен прагнути задовольнити свій раціональний інтерес – досягнення власного щастя як вищої моральної мети свого життя. Проте це право впливає з людської природи та з функції моральних цінностей у людському житті, а, отже, може бути використане в контексті раціонального, об'єктивного та затвердженого кодексу моральних принципів, які визначають реальну особисту зацікавленість людини. Варто зазначити, що це право не дозволяє людині діяти так, як їй хочеться, тобто бути вмотивованій ірраціональними емоціями, почуттями, бажаннями та примхами.

Таким чином, об'єктивізм також відкидає будь-яку форму альтруїзму – твердження, згідно з яким мораль складається з життя на благо інших або всього суспільства.

5. У політиці. Основним соціальним принципом етики об'єктивізму є те, що жодна людина не має права отримувати цінності інших за допомогою фізичної сили, тобто, ні людина, ні група людей не мають права застосовувати фізичну силу проти інших (лише заради самозахисту і тільки проти тих, хто виступає ініціатором сутички). Люди повинні взаємодіяти одне з одним, як торговці, а не як раби і пани, платити цінністю за цінність, досягати взаємної згоди на умовах взаємної вигоди. Соціальна система, яка забороняє вживання фізичної сили у людських відносинах, – це капіталізм епохи вільної конкуренції; не суміш свободи і державного контролю, а повне відокремлення держави від економіки з тих самих причин, що і відокремлення держави від церкви. Капіталізм – це система, що ґрунтується на визнанні прав особи, включно з правом власності, де єдина функція уряду полягає в захисті прав особистості. Якщо брати до увагу філософську політику США, то вона ґрунтується на правах людини, її житті, свободі та власному щасті. Це

прихований моральний код, але він не явно сформований. Ця помилка, що нині знищує вищезгадану державу. Айн Ренд вважає, що Америка і капіталізм вмирають через відсутність моральної бази.

Таким чином, об'єктивізм відкидає будь-яку форму колективізму, фашизм або соціалізм. Вона також відкидає теперішнє змішане економічне уявлення про те, що уряд повинен регулювати економіку і перерозподіляти кошти.

6. У естетиці. Мистецтво – це вибіркоче відтворення реальності за метафізичними оцінками художника. Мета мистецтва – конкретизація фундаментального погляду художника на реальність. Айн Ренд описала свій підхід до мистецтва як «романтичний реалізм». «Я романтик у тому сенсі, що зображую людей такими, якими вони повинні бути, проте реаліст, оскільки вони існують тут і зараз, на цій землі».

Термін «об'єктивізм» не згадувався письменницею жодного разу у романі, але ідея цієї філософської течії прослідковувалася від самого початку. Мета романів Айн Ренд не дидактична, а мистецька: створення образу ідеальної людини відповідно до філософії об'єктивізму. Тобто, автор за допомогою ключових героїв показує, яким повинна бути сильна духом людина, якими якостями вона має володіти, щоб не зламатися під гнітом обставин і витримати всі випробування. Віра в себе, цілеспрямованість і наполеглива праця завжди винагороджуються.

Одна з ключових ідей книги «Атлант розправив плечі» – донести до читачів культуру думки. Її дуже добре характеризує висловлювання Джона Голта про те, що розум людини – її головна зброя виживання, тому людству потрібно вчитися працювати і творити розумом, – це і є запорука прогресу і розвитку.

Об'єктивізм проявляється у романі не стільки у думках чи словах героїв, як у їх діях. Головні герої – мислителі: вони демонструють постійне прагнення до розуміння себе і навколишнього світу.

Героїня роману, Дагні Таггарт, є віце-президентом, відповідальним за роботу у компанії «Таггарт Трансконтиненталь». Свою роботу вона любить і виконує на найвищому рівні. Маючи, здавалося б, невичерпну енергію, Дагні бореться за те, щоб її залізниця та економіка країни залишалися на плаву, незважаючи на посилення втручання уряду, крах економіки країни, ірраціональність та некомпетентність її брата, Джеймса, президента «Таггарт Трансконтиненталь».

Джон Голт – уособлення ідеальної людини, генія. Він філософ, який визначає раціональний погляд на існування, а своїми діями змінює соціальну систему світу. Він сприймає реальність такою, яка вона є, незалежно від власних почуттів та емоцій, і закликає інших сприймати реальність об'єктивно – у цьому його унікальність.

«Reality is that which exists; the unreal does not exist; the unreal is merely that negation of existence which is the content of a human consciousness when it attempts to abandon reason. Truth is the recognition of reality; reason, man's only means of knowledge, is his only standard of truth» [16; 930].

Він також висвітлює важливу тему роману: тільки завдяки розуму люди можуть досягти процвітання на землі. Вибір має кожен з нас, але чи всі ним користуються?

«But to think is an act of choice. The key to what you so recklessly call «human nature»...is the fact that man is a being of volitional consciousness. Reason does not work automatically; thinking is not a mechanical process...you are free to think or to evade the effort. But you are not free to escape from your nature, from the fact that reason is your means of survival» [16; 926].

Наступний герой роману – Генк Ріарден – успішніший промисловець країни. Його найбільше досягнення – виготовлення нового сплаву, що має потенціал здійснити революцію у економіці. Натомість, підприємця засуджує громадськість,

звинувачуючи його у жадібності і матеріалізмі, а також у тому, що він є безжальним монополістом.

«He had burned everything there was to burn within him; he had scattered so many sparks to start so many things – and he wondered whether someone could give him now the spark he needed, now when he felt unable to rise again. He asked himself who had started him and kept him going. Then he raised his head. Slowly, with the greatest effort of his life, he made his body rise until he was able to sit upright.... He never asked that question again» [16; 36].

Генк Ріарден вперше відчуває свою самотність, але разом з тим і силу. Він більше не хоче жити у вигаданій реальності, тому гідно приймає факти та починає власну боротьбу. Відтепер герой оголошує страйк уряду, мародерам, в тому числі і власній родині, що користувалася ним впродовж багатьох років. Більше він цього не дозволить.

Вірним побратимом, однодумцем Генка можна назвати Франциско д'Анконія. Він відіграє важливу роль у становленні та розвитку характеру Ріардена. Їх дружба має філософський сенс і закарбовується спільними цінностями. Франциско залишається для читачів справжньою головоломкою впродовж усього роману.

«Money is a tool of exchange, which can't exist unless there are goods produced and men able to produce them. Money is the material shape of the principle that men who wish to deal with one another must deal by trade and give value for value» [16; 380].

У словах героя чітко прослідковується один з основних принципів об'єктивізму – стосунки між людьми мають будуватися рівноправно, на взаємній вигоді та без фізичних утисків. Гроші – лише засіб.

Едді Віллерс є другом і помічником Дагні у компанії «Таггарт Трансконтиненталь». На відміну від решти головних героїв роману, він не є

творчим гігантом, але працює сумлінно і завжди поділяє думку Дагні. На його прикладі ми бачимо, що ніхто не експлуатує людей з меншими здібностями, а отримують користь, надаючи здатність бути їм більш продуктивними. Едді також показує, яким чином люди середнього інтелекту вимагають створення раціонального суспільства та виявляють потребу у тих, хто може створити таке суспільство. «Гіганти» роблять вибір діяти відповідно до своїх цілей і цінностей, проте ніколи не ставлять свої бажання вище істини.

Айн Ренд зображує також і мародерів – тих, хто кидає виклик розуму і ухиляється від істини, керуючись почуттями. Як наслідок, вони постійно конфліктують з реальністю і нічого не досягають. Джейм Таггарт – представник такого класу людей. У той час, як його сестра Дагні, відчайдушно прагне розвивати залізницю, головна турбота Джеймса, як безхарактерної людини, – уникнення звинувачень та відповідальності за власні дії. Його метою є тотальне знищення, руйнування усього, що могло б принести користь людству. Він ненавидить тих, хто розумніше або успішніше за нього, тому дозволяє собі привласнювати здобутки та цінності цих людей шляхом хитрощів та застосування фізичної сили.

Як наслідок, мислителів засуджують за егоїзм, а мародери усіяко проявляють свою самовідданість і готовність жертвувати. Але інтереси перших не полягають у пограбуванні, експлуатації, матеріалізмі чи холоднокривності. Скоріше, у видатних цінностях і чеснотах: непохитній чесності, незалежному оцінюванні, особистих досягненнях. Основна відмінність мародерів від мислителів полягає в тому, що вони зраджують справжню сутність бізнесу: для них він не є сферою, в якій можна використовувати розум для створення цінностей. Натомість, він є засобом привласнення цінностей, створених іншими.

2.2. Концепт «любов» і система цінностей у романі Айн Ренд «Атлант розправив плечі»

Любов – найбільша цінність, яку можна отримати від іншої людини. Це своєрідна винагорода за наші чесноти та якості, які ми виховуємо в собі. У розумінні Айн Ренд любов тісно переплетена з духовними цінностями та не може існувати окремо. Оскільки людина є сама по собі довершеною, то справжня любов – не поверхнєве захоплення для тих, хто позбавлений цінностей, і керується лише страхом, а, власне, відповідь на справжні цінності, що формують характер особистості, який відображено у чітких цілях та певних діях як показник свідомості. Якщо любов – це свідомо об'єднання розуму і емоцій, розуму і цінностей, то лише тоді і тільки тоді – це найбільша нагорода людського життя.

Лише серед ірраціональних, емоційно вмотивованих особистостей, чия любов відокремлена від будь-яких цінностей, наявні суперництво, конфлікти і вибір наосліп. Але за таких умов любов не стає нагородою. Як наслідок, ні любов, ні будь-які інші емоції не мають жодного значення. Тільки раціонально егоїстична людина, що поважає себе, здатна любити, оскільки вона має чіткі, послідовні, незмінні цінності. Людина, яка не цінує себе, не може нічого або нікого цінувати. Айн Ренд писала: «Перш ніж сказати «Я люблю тебе», потрібно спершу зрозуміти хто є «Я».

Як бачимо, філософія об'єктивізму розповсюджується не лише на ділові стосунки, а й на міжособистісні. Любов, на думку Айн Ренд, також підпорядковується розуму та формується у межах реальності. У романі «Атлант розправив плечі» можна виокремити певну кількість видів цього високого почуття:

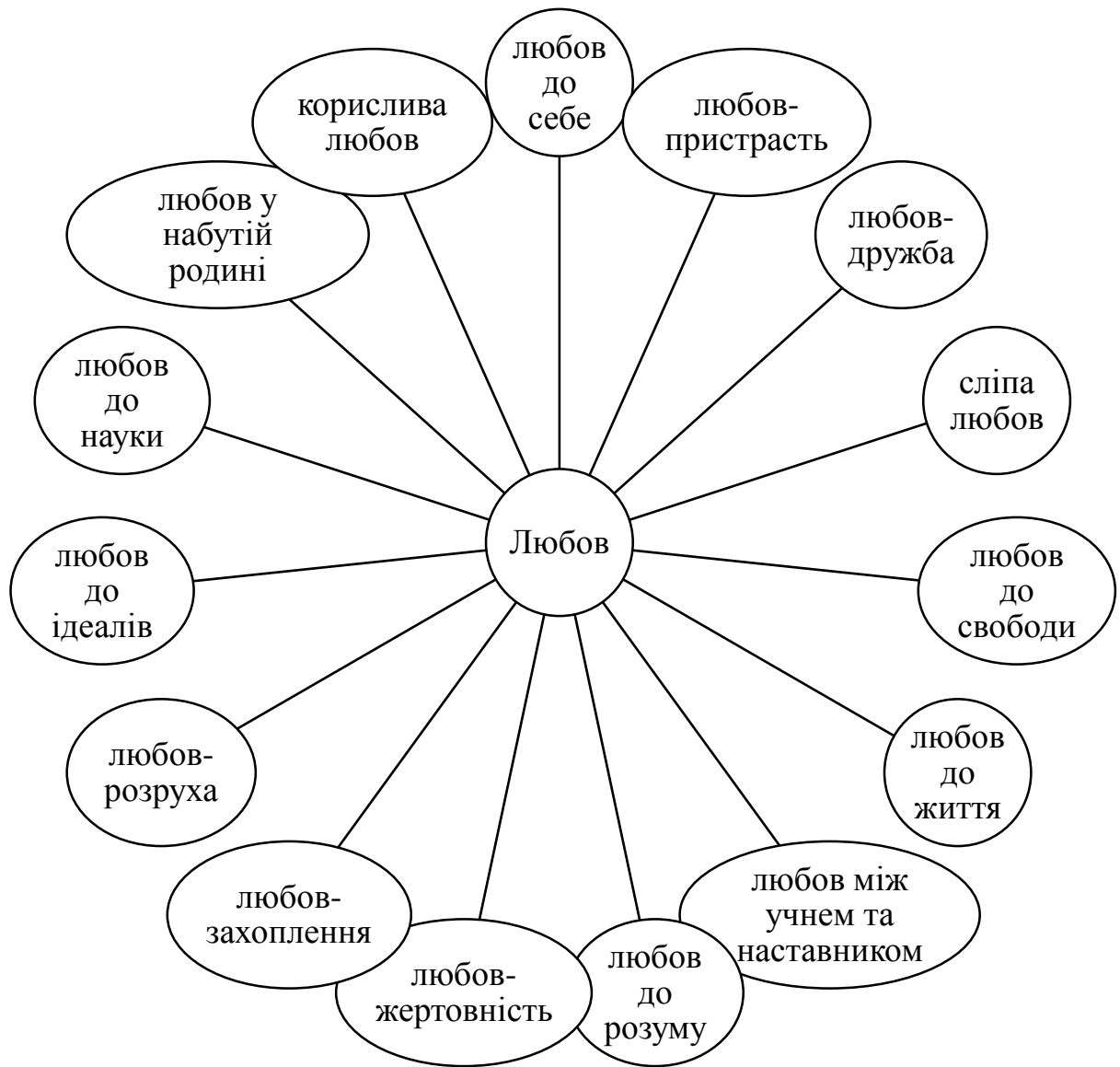

Рис. 2.1. Види любові у романі А. Ренд «Атлант розправив плечі»

Любов до себе або раціональний егоїзм стоїть в основі філософії Айн Ренд. Усіх виробників у романі називали егоїстами, оскільки вони діяли у власних інтересах, на благо своїх компаній та людей, що там працюють, а не в інтересах мародерів та «паразитів».

«Another man would bring a diamond bracelet, if he wanted to give his wife a present, because it's her pleasure he'd think of, not his own. But Henry thinks that just because he's made a new kind of tin, why, it's got to be more precious than diamonds to everybody, just because it's he that's made it. That's the way he's been since he was five years old and I knew he'd grow up to be the most selfish creature on God's earth» [16, 42].

Проте, чи мають право вимагати щось від нас ті, хто не може запропонувати нічого у відповідь? Раціональний егоїзм захищає та відстоює власні цінності та благополуччя. Генка, Дагні, Франциско та інших виробників звинувачували у егоїзмі, оскільки вони не діяли за законами тогочасної системи.

«Whenever anyone accuses some person of being 'unfeeling' he means that that person is just. He means that that person has no causeless emotions and will not grant him a feeling which he does not deserve. He means that 'to feel' is to go against reason, against moral values, against reality» [16, 814].

Першим чоловіком, який розділив з Дагні її цінності, любов до життя, свободи та ідеалів став Франциско д'Анконія.

«Dagny, there's nothing of any importance in life—except how well you do your work. Nothing. Only that. Whatever else you are, will come from that. It's the only measure of human value... When you grow up, you'll know what I mean» [6; 98].

Ця розмова відбулася між Дагні та Франциско ще за часів їх дитинства. Він є уособленням ідеї збереження цінностей цього часу. Франциско завжди виступав у ролі наставника для Дагні, тому цілком зрозуміло, що він мав вплив на формування її характеру. Оскільки вони вирости разом, їх поєднували не лише спільні спогади про дитинство та любов до світу, а й одне до одного. Це почуття було особливим для них обох і формувалося на спільних інтересах та меті. Коли дівчинка виросла, то зрозуміла істину слів свого друга. По-справжньому вона полюбила лише дві речі,

що цілком характеризують її цінності: свою роботу та пісні видатного композитора Гейлі. Її цінності повністю протиставляються загальноприйнятим цінностям тогочасного суспільства, де жінка має виховувати дітей та займатися домівкою, а не бути цілеспрямованою, працьовитою та відданою своїй справі життя – роботі.

Дагні та Франциско ніколи не говорили про любов, проте у них не було нікого іншого. Після їх розлучення, Дагні відмовлялася пам'ятати наскільки сильними були її почуття до нього та якого болю вони їй завдали. Проте Франциско не втратив її навіть якщо фізично вона не поруч:

«I've never loved but one woman in my life and still do and always will!» It was an involuntary break, and he added, his voice low, «I've never confessed that to anyone... not even to her» [16, 456].

Другий чоловік, до якого у Дагні виникають почуття, – Генк Ріарден. У Генка виникає нестримне бажання володіти цією жінкою ще під час їх першої зустрічі. Їх об'єднує те, що вони обидва керуються любов'ю до роботи і виробництва, і змушені жити серед мародерів. Досягнуте спільними зусиллями відкриття лінії «Джона Голта» стає відправною точкою їх роману. Під стукіт колес потяга у голові Дагні лунає композиція Річарда Гейлі та виникає образ Генка. Цей чоловік, музика та залізниця були на той момент вираженням її цінностей та любові до життя:

«She heard the rising, accelerating sound of the wheels – and some theme of music, heard to the rhythm of the wheels, kept tugging at her mind, growing louder – it burst suddenly within the cab, but she knew that it was only in her mind: the Fifth Concerto by Richard Halley...She saw Rearden's face above her, she held his eyes and her head leaned back, so that her face lay still on the air under his face» [16, 321].

Незадовго до цього стався вирішальний момент на вечірці, коли Дагні привселюдно запропонувала Ліліан (дружина Генка) обміняти діамантовий браслет на браслет зі сталі Ріардена. Дагні зробила цей жест з гідністю та повагою до своїх

цінностей та до цінностей Генка. У певному сенсі, вона змушує Ліліан зробити вибір. Браслет – це символ любові його винахідника до своєї праці, якою його дружина гидувала. Родина ніколи не поважала і не цінувала здобутків Генка. Мати, брат і дружина лише знущаються над його цінностями, змушують відчувати провину та відмовлятися від власних бажань. Вони чекають від нього жертвності, вимагають уваги та змушують діяти у власних інтересах:

«I believed that it was my duty to love a woman who gave me nothing, who betrayed everything I lived for, who demanded her happiness at the price of mine. I believed that love is some static gift which, once granted, need no longer be deserved—just as they believe that wealth is a static possession which can be seized and held without further effort» [16, 522].

Врешті-решт, Генк залишає родину заради тієї, хто втілює його цінності – Дагні. Саме ця жінка повернула його у реальність та змінила його погляд на світ. Їх любов – поєднання пристрасті, натхнення та боротьби з мародерами. Історія Дагні і Генка віддзеркалюють одна одну, оскільки обидва намагаються втілити свої цінності у реальному світі, зрозуміти причинно-наслідкові зв'язки страйку виробників і знайти винахідника двигуна, Джона Голта, який згодом займе місце Генка поруч з його коханою жінкою.

«She stood, in a room of crumbling plaster, pressed to the windowpane, looking up at the unattainable form of everything she loved. She did not know the nature of her loneliness. The only words that named it were: This is not the world I expected» [16, 206].

Дагні завжди прагнула знайти або створити світ, у якому цілковито будуть відображені її цінності. Вона не шукала чоловіка своєї мрії протягом усього життя; вона шукала того, хто втілить усі її цінності, і була завжди закохана в людину, яка не жила заради когось, крім себе, тому її відчуття до Джона Голта існували задовго

до їх першої зустрічі. Дагні усвідомлювала, що Франциско і Генк завжди відображали її майбутній потенціал, тимчасом як Джон був кінцевим пунктом, що змушував її продовжувати рухатися далі:

«You – she thought – whoever you are, whom I have always loved and never found, you whom I expected to see at the end of the rails beyond the horizon...it is my love for you that kept me moving, my love and my hope to reach you and my wish to be worthy of you on the day when I would stand before you face to face» [16, 583].

Задовго до їх зустрічі, вона обіцяла вбити Джона Голта, не усвідомлюючи, що саме цей чоловік відображає усі її цінності, і вона повинна буде заслужити право стати його жінкою. Дагні прагнула як боротися з ним, так і бути підкореною ним. Вона називає його руйнівником. Голт, безумовно, є руйнівною силою, і його страйк спричинив багато незворотних наслідків: люди помирають внаслідок нещасних випадків на виробництві, яких можна було б уникнути, якби компетентні люди все ще залишалися на своїх робочих місцях. Суспільство занепадає, більшість стають жебраками та змушені скоювати злочини, щоб вижити. Зрештою, можна стверджувати, що Голт поєднує в собі хорошого і поганого персонажа. Любов до Дагні змушує його руйнувати все навколо неї:

«For twelve years, you have been asking: Who is John Galt? This is John Galt speaking. I am the man who loves his life. I am the man who does not sacrifice his love or his values. I am the man who has deprived you of victims and thus has destroyed your world, and if you wish to know why you are perishing—you who dread knowledge—I am the man who will now tell you» [16, 923]

Ще одним чоловіком у житті Дагні, який завжди її підтримував і розділяв її цінності як друг, був Едді Віллерс. Він часто говорив з Дагні про свої турбування щодо стану світу, бажаючи, щоб вона заспокоїла його і пояснила йому все. Хоча Едді використовує Дагні, як щит, він готовий захищати її ціною власного життя:

«It's not so bad for me in the daytime, because I can keep busy and not think, but it gets me at night. I can't sleep anymore. I lie awake for hours.... Yes! – if you want to know it – yes, it's because I'm worried about her! I'm scared to death for her!» [16, 525].

Визначення поняття любові Джеймса Таггарт вкрай відрізняється від його сестри, Дагні Таггарт. Перший бачить любов, в основі якої зобов'язання та жертовність, а не відображення його власних цінностей. Джеймс завжди вимагав любов та визнання, хоча не міг нічого запропонувати натомість:

«I want to be loved for myself – not for anything I do or have or say or think. For myself – not for my body or mind or words or works or actions» [16, 808].

У стосунках Джеймса з молодою дружиною Шерріл Брукс він намагається «виховувати» її відповідно до свого жалюгідного, примітивного способу мислення. Їх одруження – своєрідна благодійність з боку Джеймса, за яку він очікував отримати шану та пожиттєву вдячність від простої дівчини без освіти та роду, яка покохала в ньому образ, а не людину. Коли Шерріл виходила заміж, то розцінювала це, як маленьку перемогу, крок у кращий світ, проте вона помилилася. Джеймс виявився грубою та жорстокою людиною, як і його друзі-мародери.

Втіленням ідеальних стосунків, гармонії та натхнення є пара Рагнара Даннескьолда та його дружини Кей. Їх родина – повна протилежність родини Джеймса та Шерріл, оскільки вони мають власні цінності, живуть у реальності та керуються розумом, відчуваючи щирю радість у присутності одне одного. В той час, як Рагнар бореться зі злом, руйнуючи майно мародерів та повертаючи золото гідним людям, вона чекає на його повернення вдома без остраху, оскільки вірить у нього і зосереджена на власних цінностях. Рагнар пояснив Дагні їх бачення цього світу:

«She can live through it, Miss Taggart, because we do not hold the belief that this earth is a realm of misery where man is doomed to destruction... We do not expect disaster until we have specific reason to expect it—and when we encounter it, we are free to fight

it. It is not happiness, but suffering that we consider unnatural. It is not success, but calamity that we regard as the abnormal exception in human life» [16, 696].

Когось любов настовхує на подвиги, а хтось через неї потерпає поразку. Любов до науки призвела Роберта Стадлера, геніального фізика, до заміни реальності. Безперечно, він вірить у силу науки і високо цінує розум та обдарованість людей, проте цей герой демонструє, наскільки легко людині зрадити своїм принципам та перейти на бік мародерів не усвідомлюючи цього, продати їм свою «душу». Стадлер ігнорує все, що відбувається навколо нього, бо він ставить себе вище за інших:

«Men are not open to truth or reason... Yet we have to deal with them. If we want to accomplish anything, we have to deceive them into letting us accomplish it. Or force them... They are nothing but vicious animals» [16, 180].

Свого часу доля пов'язала Стадлера з трьома обдарованими учнями: Джоном Голтом, Франциско д'Анконія та Рагнарем Даннескьолдом, проте вони обрали відмінний від Стадлера шлях розвитку та вдосконалення. Джон Голт визнає, що його колишній професор з університету є зрадником розуму, тому розриває усі зв'язки з ним, після того, як Стадлер свідомо переходить до Державного наукового інституту. Хоча Голт та Стадлер здаються повними протилежностями, вони багато в чому схожі. Обидва ігнорують суспільство по-своєму: Голт за допомогою страйку, а Стадлер – егоїзму та гордині, вважаючи суспільство безнадійно обмеженим. Але є вирішальна відмінність: Голт активно відстоює свої погляди на життя, намагається виправити світ, а професор піддається системі.

На відміну від Стадлера, доктор Акстон залишився вірний розуму як найвищій формі думки. Любов між учнями та наставником яскраво виражена у стосунках доктора Акстона та його трьох «синів»: Джона Голта, Франциско д'Анконія та Рагнара Даннескьолда:

«She noticed that Dr. Akston's eyes kept coming back to her, as if with the quiet pride of displaying his students to an appreciative observer. His conversation kept returning to a single theme, in the manner of a father who has found a listener interested in his most cherished subject» [16, 721].

Любов до розуму об'єднала їх, хоча кожен мав свої вподобання, що відрізняли його від двох інших. Франциско д'Анконія любив досліджувати землю і те, що вона в собі зберігає; Рагнар Даннескьолд любив правосуддя; Джон Голт був практиком, який прагнув збагнути, як працює певний механізм, і зрозуміти, як його можна вдосконалити. Вони почали страйк, щоб мародери не забрали у них істинну любов – любов до життя.

Якщо Джон Голт – батько страйку, то доктор Акстон – його дідусь. Їх системи цінностей повністю ідентичні. Ці стосунки висвітлюють одну з головних тем книги: люди обирають і створюють свої власні сім'ї на спільних цінностях, які шанують більше, ніж фактичні зв'язки по крові. Згодом Дагні теж стає «донькою» доктора Стадлера, яку він почесно приймає у родину як майбутню дружину Джона.

Франциско вдалося також знайти свою родину. Він проявляє особливу любов та увагу до Генка Ріардена, прагне позбавити його якості відділяти розум від тіла і бути жертвою обставин, зрозуміти, що ціллю життя є відчуття власного щастя. Генк потребував цієї підтримки як ніхто інший:

«Don't let me down—I need you—I am fighting all of them, I have fought to my limit and am condemned to fight beyond it—and, as sole ammunition possible to me, I need the knowledge of one single man whom I can trust, respect and admire» [16, 452].

Пізніше він також усвідомить, що його любов до Дагні є відображенням його власних цінностей, тому він не може ревнувати її до інших чоловіків, яких вона полюбила, як відображення її цінностей. Генк почувається винним через те, що скривдив Франциско, людину, яку він любив, і, здавалося, любила його:

«Motionless but for the slow curve of his head, Francisco turned to Rearden. She saw his hands leave the edge of the table and hang relaxed by his sides. It was Rearden that he was now seeing, and there was nothing in Francisco's face except the exhaustion of effort, but Rearden knew suddenly how much this man had loved him» [16, 590].

Як наслідок, Генк поступово вчиться не відчувати провину за свої бажання і нарешті приєднується до страйку, пізнає себе та свої цінності завдяки спілкуванню із Франциско. Ми спостерігаємо як розвиток особистостей, так і їх деградацію. Незмінним залишається одне: ними усіма керує любов.

Відзначимо, що слово *love* зустрічається у тексті щонайменше 358 разів, проте залежно від конкретного контексту його можна тлумачити по-різному:

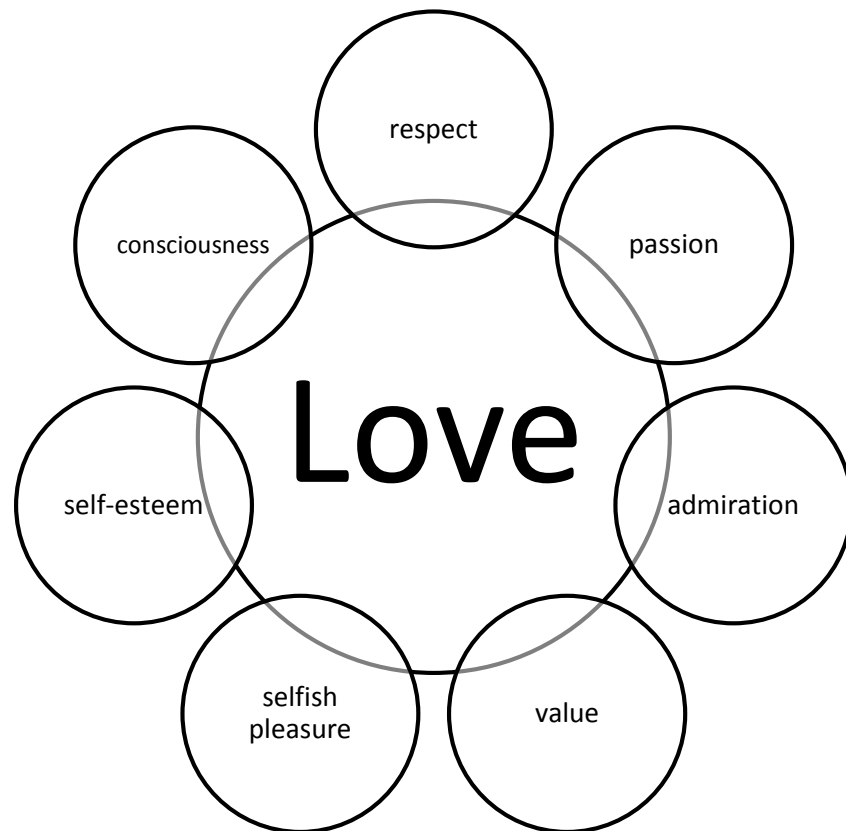

Рис. 2.2. Структура концепту «любов»

Як бачимо, структура концепту «любов» у романі Айн Ренд відрізняється від загальноприйнятого бачення поняття любові, що будується на альтруїзмі. У егоїстичній любові немає місця жертвності та поступкам власним моральним цінностям. Любов – свідомий вибір, а не інстинктивне відчуття.

Висновки до 2 розділу

У другому розділі нашої дипломної роботи ми практично дослідили концепт «любов» у романі Айн Ренд «Атлант розправив плечі». За визначенням письменниці, любов – відповідь однієї людини на чесноти та цінності іншої; платіж, наданий за особисте, егоїстичне задоволення, яке одна людина отримує від чеснот та цінностей іншої людини. Це поняття відповідає власній філософії Айн Ренд – об'єктивізму.

Назва «об'єктивізм» походить від ідеї про те, що людські знання та цінності об'єктивні, тому головною моральною метою людини – власне щастя. Головне, чітко дотримуватися основних принципів: керуватися розумом, а не емоціями, примхами чи сліпою вірою; працювати над досягненням мети та покращувати власну продуктивність; поважати себе; переслідувати найвищу моральну мету; торгувати цінностями, а не застосовувати фізичну силу.

Було також проаналізовано 6 наук, що встановили засади для філософії об'єктивізму. Наведено приклади цитат головних героїв з роману, у яких чітко прослідковується мотив філософської течії та її вплив на характер особистостей.

Особливої уваги приділено концепту «любов» та системі цінностей у романі Айн Ренд «Атлант розправив плечі». У результаті проведеного дослідження виокремлено види любові, які відчують герої роману: любов до себе або раціональний егоїзм, любов-пристрасть, любов-дружба, сліпа любов, любов до свободи, любов до життя, любов між учнем та наставником, любов до розуму, любов-жертвність, любов-захоплення, любов-розруха, любов до ідеалів, любов до науки, любов у набутій родині та корислива любов.

Порівняно системи цінностей мародерів та виробників, їх розвиток та деградацію; досліджена історія кохання Дагні Таггарт з Франциско д'Анконія,

Генком Ріарденом та Джоном Голтом, а також їх стосунки з найближчим оточенням.

ВИСНОВКИ

Сучасна лінгвістика проявляє особливий інтерес до будь-якого прояву людського фактору у мові. Найбільше цікавить науковців внутрішній світ людини, його чуттєва сторона, а саме почуття любові. Концепт «любов» є одним з найпоширеніших і одним з найменш визначених понять у сучасній науці. Очевидно, що любов – емоційний стан, який набагато легше відчутти, ніж пояснити, проте саме мова допомагає людині виражати концепт як одиницю мисленнєвої діяльності та дає змогу користуватися ним.

На основі аналізу теоретичної бази поняття «концепт» визначаємо, що мовна картина світу являє собою основу світобачення і містить в собі стереотипи, концепти та поняття, що зберігають реліктові уявлення людей про створення світу. Аналіз словникових дефініцій «концепт» дає підстави стверджувати, що жодна з них повністю не розкриває його значення. Вітчизняні і зарубіжні вчені (В. Красних, Л. Вайсгербер, О. Кубрякова, В. Карасик, О. Мельничук, І. Голубовський, Є. Прохоров, Х. Януш, У. Андрусіва, Є. Прохорова та В. Козловський) мають власний погляд на тлумачення терміна, але всі вони одноставні у тому, що концепт формується у свідомості людини та пов'язаний як з мовою, так і з культурою, тому є складовою концептосфери будь-якого народу чи етносу та має вплив на їх формування та розвиток.

Структура концепту характеризується когнітивними ознаками, які визначаються за ступенем яскравості у свідомості конкретної людини, та, відповідно до цього, представлена у вигляді ядра та периферії. Ядро відображає постійні, яскраво виражені семантичні компоненти концепту, а периферія – семантичні ознаки, не зафіксовані у словнику; відділки значень.

У романі Айн Ренд «Атлант розправив плечі» концепт «любов» є елементом індивідуально-авторської картини світу, в основі якої стоїть власна філософія письменниці – об'єктивізм. Ядро концепту будується на засадах філософської течії об'єктивізму, а периферія – семантичні компоненти, що суперечать філософії письменниці та її системі цінностей

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асоціативне поле концепту любов у поетичній картині світу Яна Твардовського / У. Б. Андрусів // Султанівські читання. – 2014. – Вип. 3. – С. 189-196.
2. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / пер. с англ. А. Д. Шмелева; под ред. Т. В. Булыгиной. – М. : Языки русской культуры, 1999. – С.263-305.
3. Задорожная Е. И. Вербализация концепта «love» в произведениях американских писателей (на материале литературного творчества Э.Сигала и О.Генри) / Задорожная Елена Игоревна – Санкт-Петербург, 2016 . – 77 с.
4. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – М., 2004. – 390 с.
5. Крюкова Г. А. Концепт. Определение объема содержания понятия // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. – 2008. – Выпуск № 59. – С. 128–135.
6. Кубрякова Е.С. Краткий словарь когнитивных терминов / Е.С. Кубрякова, В.З. Демьянков, Ю.Г. Панкрац, Л.Г. Лузина ; [под общей редакцией Е.С. Кубряковой]. – М., 1997. – 245 с.
7. Культурологічні засади поняття «концепт» / І.Л. Петров // Культура народів Причорномор'я. — 2006. — № 82. — Т. 2. — С. 73-75.
8. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику: учеб. пособие / В. А. Маслова. – 3-е изд., испр. – М. : Флинта: Наука, 2007. – 296 с.
9. Некрасова, Н.А. Эволюция представления о любви в истории философии / Н.А. Некрасова, К.Ю. Тарновский ; Московский гос. ун-т путей сообщения (МИИТ)

// Научные ведомости БелГУ. Сер. Философия. Социология. Право. – 2009. – № 16(71), вып. 10. – 37-51 с.

10. Пименова М.В. Коды культуры и проблема классификации концептов / М.В. Пименова // Язык. Текст. Дискурс : Научный альманах Ставропольского отделения РАЛК. – Выпуск 5 / [под. ред. проф. Г.Н. Манаенко]. – Ставрополь : Изд-во ПГЛУ, 2007. – С. 79 – 86.

11. Попова З. Д., Стернин И. А. Понятие “концепт” в лингвистических исследованиях. – Воронеж, 1999. – 312 с.

12. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Олеуа Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.

13. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970–1980.

14. Українська мова : енциклопедія / [ред. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін.]. – [2-е вид.]. – К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.

15. Фоминых Н.В. Концепт, концептор и художественный текст / Н.В. Фоминых // Методологические проблемы когнитивной лингвистики : научное издание / [под ред. И.А. Стернина]. – Воронеж : Воронежский государственной университет, 2001. – С. 176 – 179.

16. Rand A. Atlas Shrugged / Ayn Rand., 1996. – 1079 с.

17. Волгіна О. О. Стилiстична iнформацiя i концепт [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2013_43\(1\)__33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2013_43(1)__33)

18. Всесвітній словник української мови [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL:

<https://uk.worldwidedictionary.org/%D0%BB%D1%8E%D0%B1%D0%B8%D1%82%D0%B8>.

19. Ефимова М. Америка глазами иностранцев [Електронний ресурс] / Марина Ефимова // Радио Свобода. – 2017. – Режим доступу: URL: <https://www.svoboda.org/a/28667604.html>.
20. Значение «love» в словаре английского языка [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/love>.
21. Концепт: генезис терміну та проблематика дослідження [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: URL: https://knowledge.allbest.ru/languages/2c0a65635b3ac79b5c53b88421306d27_0.html.
22. Конончук І. В. Семантичні ознаки концепту "кохання" в інтерпретації Г. Гессе / І. В. Конончук // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Філологічна. - 2013. - Вип. 39. - С. 159-161. - [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_39_50
23. Кохати й любити [Електронний ресурс] // Мова - ДНК нації – Режим доступу: URL: <https://ukr-mova.in.ua/library/sunonimu/koxatu-j-lyubutu>.
24. Левченко В. А. Особливості художньої репрезентації концепту кохання в в комедії Е.Манді «Джон Кент та Джон Камбер» [Електронний ресурс] / В. А. Левченко. – Режим доступу: URL: <http://shakespeare.in.ua/uk/levchenko-g-a-osoblivosti-hudozhnoi-reprezentacii-konceptu-kohannja-v-v-komedii-e-mandi-dzhon-kent-ta-dzhon-kamber/>.
25. Літяга В. Поняття "концепт" у парадигмі сучасних лінгвістичних досліджень [Електронний ресурс] / В. Літяга. – 2013. – Режим доступу: URL: http://papers.univ.kiev.ua/1/inozemna_filologija/articles/litiaga-v-term-concept-in-the-modern-linguistic-paradigm_24715.pdf.

26. Липчанко О. В. Засоби вираження емоційного концепту "гнів/ anger" в англійських та українських пареміях / О. В. Липчанко // Сучасні дослідження з іноземної філології. – 2011. – Вип. 9. – С. 283-289. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sdzif_2011_9_45
27. Любов [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%8E%D0%B1%D0%BE%D0%B2>
28. Малікова О. В. Семантичне наповнення акціонального фрейму лінгвокультурного релігійного концепту DIVINE LOVE [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2013_43\(3\)_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2013_43(3)_8)
29. Малярчук О. В. Аналіз слоту love/любов у межах фрейму концепту morality/моральність [Електронний ресурс] / О. В. Малярчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Перекладознавство та міжкультурна комунікація. - 2017. - Вип. 2. - С. 39-42. - Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvxdupmk_2017_2_9
30. Маркова М. Концепт та концептуалізація в сучасному літературознавстві [Електронний ресурс] / Мар'яна Маркова – Режим доступу: URL: <http://uk.x-pdf.ru/6jazykoznanie/394139-1-udk-82-141-311-maryana-markova-koncept-konceptualizaciya-suchasnomu-literaturoznavstvi-nadzvichayna.php>.
31. Огар А. Суперечливі аспекти поняття «концепт» / А. Огар // Проблеми гуманітарних наук. Філологія. – 2013. - Вип. 32. – С. 242-252. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgn_fl_2013_32_20
32. Пархоменко О. М. Концепт “кохання” в українській, російській та французькій мовних картинах світу: порівняльний аспект [Електронний ресурс] / О. М. Пархоменко. – 2013. – Режим доступу: URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nznuoaf_2013_34_59.pdf.

33. Потапенко О. І. Лінгвокультурологія. Концепт ЛЮБОВ [Електронний ресурс] : монографія / О. І. Потапенко. – Режим доступу: URL: <http://ephsheir.phdpu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/8989898989/946/Лінгвокультураологія.%20Концепт%20Любов.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
34. Сав'як Н. В. Любов як емоційно-телеономний концепт [Електронний ресурс] / Наталія Вікторівна Сав'як – Режим доступу: URL: <https://docplayer.net/54778759-Lyubov-yak-emosiyno-teleonomniy-koncept-sav-yak-nataliya-viktorivna-asp-kiyvskiy-nacionalniy-universitet-imeni-tarasa-shevchenka.html>
35. Самситова Л.Х. Понятіе концепта в лінгвокультурології: історія розвитку, структура, класифікація / Л.Х. Самситова, Г.М. Байназарова // Вестн. Башкирского ун-та. - 2014. - Т. 19, № 4. - С. 1373-1378 - [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-kontsepta-v-lingvokulturologii-istoriya-razvitiya-struktura-klassifikatsiya...>
36. Сінна Л. Ю. Конотативні розбіжності слів на позначення концепту "любов" в українській та англійській мовах [Електронний ресурс] / Л. Ю. Сінна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. - 2017. - Вип. 30(1). - С. 148-150. - Режим доступу: URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2017_30\(1\)_43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2017_30(1)_43)
37. Семегин Т. С. Когнітивна лінгвістика: історія становлення і сьогодення [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2012_23_52
38. Совтис Н. Художній текст як відображення мовної картини світу [Електронний ресурс] / Наталія Совтис // Київські полоністичні студії. – 2016. – Режим доступу: URL: <http://philology.knu.ua/files/library/polonist/22/84.pdf>.
39. Сокол М. М. Терміни "поняття" та "концепт" у контексті сучасних лінгвістичних студій / М. М. Сокол // Актуальні проблеми філології та

- перекладознавства. - 2016. - Вип. 10(3). - С. 71-76. - [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apftp_2016_10%283%29_16
40. Соколов В. В. Репрезентація концептів LOVE/ЛЮБОВ в пареміях англійської та української мов [Електронний ресурс] / В. В. Соколов, О. С. Влезько // Нова філологія. - 2014. - № 67. - С. 124-127. - Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2014_67_27
41. Степанов Ю. С. Концепт / Ю. С. Степанов. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: <http://genhis.philol.msu.ru/article120.shtml>.
42. Токарев Г. В. Концепт как объект лингвокультурологии [Електронний ресурс] / Г. В. Токарев // Перемена. – 2013. – Режим доступу: URL: gt.ucoz.org/_ld/0/1_wHP.pdf.
43. Торба С. А. Вербалізація емоційного концепту «любов» у мовній картині світу українця XVI – XVII СТ. [Електронний ресурс] / С. А. Торба. – 2007. – Режим доступу: URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/apyl_2007_14_19.pdf
44. Панченко О. О. Психологічна основа формування концепту "LOVE" в сучасній англійській картині світу [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2012_48_33
45. Панченко О. О. Філософський фундамент дослідження концепту "Любов" у сучасній англійській мові [Електронний ресурс] / О. О. Панченко // Нова філологія. - 2011. - № 44. - С. 242-246. - Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2011_44_68
46. Фісак І. Категорія "Концепт" у сучасному науковому дискурсі / І. Фісак // Філологічні науки. - 2014. - Вип. 17. - С. 69-77. - [Електронний ресурс] / Режим доступу: URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fil_Nauk_2014_17_12

47. Шестаков В. П. Американская культура: в поисках национальной идентичности (часть 2) [Электронный ресурс] / В. П. Шестаков // Культурологический журнал. – 2012. – Режим доступа: URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/amerikanskaya-kultura-v-poiskah-natsionalnoy-identichnosti-chast-2>.
48. Януш Х. Поняття і концепт. Критерії розрізнення. [Электронный ресурс] / Христина Януш. – 2014. – Режим доступа: URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/6265/1/Yanush.pdf>.
49. Geiger A. 8 facts about love and marriage in America [Электронный ресурс] / A. Geiger, G. Livingston // Pew Research Center. – 2018. – Режим доступа: URL: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/02/13/8-facts-about-love-and-marriage/>
50. Synonyms and Antonyms of love [Электронный ресурс] / Режим доступа: URL: <https://www.merriam-webster.com/thesaurus/love>.